

AKADEMIN FÖR HÄLSA OCH ARBETSLIV
Avdelningen för hälso- och vårdvetenskap

Sjuksköterskans upplevelser av ”hundassisterad” omvårdnad på äldreboenden.

Rebecka V Antonsson

2013

Examensarbete inom omvårdnadsvetenskap, 15 hp
Sjuksköterskeprogrammet

Handledare: Monique Toratti - Lindgren
Examinator: Annika Nilsson

SAMMANFATTNING

Syfte: Syftet med studien var att beskriva sjuksköterskans upplevelser av att använda sig av hundassisterad omvårdnad i svensk äldreomsorg. **Metod:** Intervjuer gjordes med legitimerade sjuksköterskor som hade erfarenhet av sällskapshundar och utbildade hundar inom äldreomsorgen. **Resultat:** Sjuksköterskorna upplevde att hundassisterad äldreomsorg inverkar positivt på flera plan, både bland de äldre och för personalen. Sjuksköterskorna upplevde att en hund berikade vardagen på äldreboendet och att hunden var till praktisk nytta i sjuksköterskans omvårdnadsarbete, framförallt i arbetet med patienter drabbade av demens. Hundassisterad omvårdnad upplevdes medföra ett ökat välbefinnande, minska stress och aggression, ge ökad glädje och matlust samt stimulera aktivitet, både fysiskt, mentalt och verbalt. Det förekom knappt några allergier bland de äldre, kanske för att deras miljö tidigare inneburit en mer djurnära kontakt. Sjuksköterskorna upplevde att nuvarande antal hundar var för få i förhållande till efterfrågan, och att användandet av hundassisterad äldreomsorg kunde göras mer effektiv, om det upprättades en bättre struktur för mål och uppföljning av gjorda insatser. **Slutsats:** Den legitimerade sjuksköterskan ser mycket praktisk nytta i sitt omvårdnadsarbete med att använda sig av hundassisterad äldreomsorg, då hunden underlättar arbetssituationen och inverkar lugnande.

Nyckelord: Demens, hund, omvårdnad, upplevelser, äldreomsorg.

ABSTRACT

Aim: The aim of this study was to describe nurses' experiences of dog- assisted elderly care and how nurses perceive that the dog contributes to the care in Swedish nursing homes.

Method: Interviews were conducted with registered nurses who had experience of pet dogs and care- dogs in elderly care. **Results:** The nurses experienced that dog- assisted care had a

positive impact in several levels, both for the elderly and the staff. The nurses experienced that a dog fortified the everyday life in the nursing homes and the dog could be put to practical use in the elderly nursing care, particularly in working with patients suffering from dementia. Dog- assisted care was perceived lead to increased well- being, reduce stress and aggression, provide increased pleasure and appetite. The interaction with the dog stimulated activity, both physically mentally and verbally. There were hardly any allergies among the elderly, perhaps because their environment previously consisted in a close animal contact.

The nurses experienced that the current number of dogs were too few in relation to demand, and that the dog- assisted care of elderly could be made more effective, if a better structure were to be put up, for goals and the monitoring of the actions taken. **Conclusion:** The nurses' experienced that dog- assisted care of elderly also contributed to the nurses' care, because the dog made the work- situation easier and had a calming influence on the patients.

Keywords: Dementia, dog, elderly care, experiences, nursing.

Innehållsförteckning

1. INTRODUKTION	1
1.1. Bakgrund	1
1.2. Tidigare forskning	2
1.2.1. <i>Djurterapi</i> s början	2
1.2.2. ”Modern” användning av <i>djurterapi</i>	3
1.2.3. <i>Hunden som en hjälp till att klara sig själv</i>	3
1.2.4. <i>Hunden som alternativmedicinsk metod</i>	4
1.2.5. <i>Hundens samband med hormonet oxytocin</i>	4
1.2.6. <i>Hundens inverkan på patienter med demenssjukdomar</i>	5
1.2.7. <i>Hundens betydelse för känslan av livsmening</i>	5
1.3. Från projekt till etablerad verksamhet	6
1.4. Salutogenes och KASAM	7
1.5. Terminologi	7
1.6. Problemformulering	8
1.7. Syfte med studien	8
1.8. Frågeställningar	8
2. METOD	8
2.1. Design	8
2.2. Urvalsmetod och undersökningsgrupp	8
2.3. Datainsamling	9
2.4. Tillvägagångssätt	9
2.5. Dataanalys	10
Tabell 1: <i>Exempel på innehållsanalys</i>	11
2.6. Forskningsetiska överväganden	11
3. RESULTAT	11
3.1. Inledning	11
Tabell 2: <i>KATEGORIER och Subkategorier</i>	12
3.2. <i>SÄLLSKAPSHUNDAR och UTBILDADE HUNDAR i ÄLDREOMSORGEN</i>	13
3.2.1. <i>En berikning av vardagen</i>	13
3.2.2. <i>Att inte räcka till gentemot efterfrågan</i>	14
3.2.3. <i>Sällskapshunden som alltid närvarande v.s. förarledda insatser</i>	15

3.3. HUNDRELATERADE VÄRDEFFEKTER	15
3.3.1. Fysisk aktivitet	15
3.3.2. Mental och verbal aktivitet	16
3.3.3. Lugnande, avstressande och till stor praktisk nytta.....	17
3.4. HUNDEN i ARBETSMILJÖN	18
3.4.1. Åsikter som gick isär	19
3.4.2. Allergier, rädslor, och kultur	20
3.4.3. Önskan om struktur	20
4. DISKUSSION	20
4.1. Huvudresultat	20
4.2. Resultatdiskussion.....	21
4.2.1. Sjuksköterskans upplevelser av sällskapshundar och utbildade hundar (...).....	21
4.2.2. Sjuksköterskans upplevelser av hundrelaterade värdeffekter.....	22
4.2.3. Sjuksköterskans upplevelser av hunden i arbetsmiljön.....	24
4.3. Metoddiskussion	25
4.4. Allmän diskussion.....	27
4.5. Slutsats	28
Tack!.....	30
Referenslista.....	A-Å
Anhållan om tillstånd	Bilaga 1
Intervjuguide	Bilaga 2
Flödesschema: Sjuksköterskans upplevelser av (...).....	Bilaga 3

1. INTRODUKTION

Sjuksköterskan har omvårdnadsansvaret för sina patienter och i sitt arbete och som yrkesprofession kan sjuksköterskan dra nytta av olika redskap för ett bättre vårdande. I äldreomsorgen möter sjuksköterskan och omsorgspersonalen flera olika individuella behov att försöka tillmötesgå, och de grundläggande behoven för hälsa bör alltid prioriteras. Äldreboendets lägenheter och gemensamma lokaler som arbetsplats skall samtidigt vara en hemmavan miljö för de äldre och vara en trygg plats att bli tilldelad en värdig vård och omvårdnad. Vad innebär det att använda sällskapshundar eller utbildade hundar, exempelvis vårdhundar som ett redskap i omvårdnaden av äldre, enligt sjuksköterskorna?

1.1. Bakgrund

I sjuksköterskans ansvarsområden för patientens omvårdnad ingår 1) att främja hälsa, 2) att förebygga sjukdom, 3) att återställa hälsa samt 4) att lindra lidande (Svensk sjuksköterskeförening [SSF] 2007). Sjuksköterskan har ansvar att stödja patientens egna resurser, så att denne, på bästa sätt, skall kunna medverka i sin egen omvårdnad, och upprätthålla sin hälsa, även under sjukdom (SSF 2007, Kihlgren, Engström & Johansson 2010 s.15, Socialstyrelsen [SoS] 2005 s.17, Svensk författningssamling [SFS] 1982:763). Människan har ett grundläggande behov av hälsa och när en människa insjuknar och blir patient är oberoendet en viktig hälsfaktor till att kunna upprätthålla en mänsklig värdighet och uppleva självkontroll i en sjuk kropp. När patienten kan medverka i sin egen vård, tillgodoses det grundläggande mänskliga behovet av hälsa, oavsett om patienten är gammal eller ung, multisjuk eller funktionshindrad. Studier har visat att patienter inneliggande en lång tid på sjukhus har ökade stressnivåer (Coakley & Mahoney 2009, Johnson, Meadows, Haubner & Sevedge 2008, Le Roux & Kemp 2009, SFS 1982:763, Uvnäs-Moberg & Petersson 2004, Winkle, Crowe & Hendrix 2011). Ett djur kan minska dessa stressnivåer genom att vara en resurs under tider av sjukdom. Denna ”icke- dömande” relation, kan främja patientens egenvärde, en känsla av att vara behövd och betyda något för någon annan, även under sjukdom. Att ha en sådan relation, djur och människa emellan, kan bidra till ett ökat välbefinnande med en känsla av glädje, tillit, trygghet och inre kraft, trots hög ålder eller sjukdom. Det blir en naturlig social interaktion som främjas, med leenden, skratt, inspiration, och entusiasm och ett mer positivt humör (Coakley & Mahoney 2009, Falk & Wijk 2008, Johnson *et al.* 2008, Hjaltadottir & Gustafsdottir 2007, Kawamura, Niiyama & Niiyama 2009, Le Roux & Kemp 2009, Lutwack-Bloom *et al.* 2005, Macauley 2006, Martindale 2008,

McCabe, Baun, Speich, & Agrawal 2002, Uvnäs-Moberg & Petersson 2004, Velde, Cipriani, & Fisher 2005).

1.2. Tidigare forskning

1.2.1. Djurterapins början

Att använda sig av djur som terapi för att vårda sig till en bättre hälsa, anses komma ända från domesticeringen av djur till husdjur, eftersom husdjuren tidigt uppfattades bidra till människans fysiska och psykiska välbefinnande, avslappning och sällskap (Hooker, Freeman, & Stewart 2002). Djurterapins globala historia börjar med den allra första dokumenterade användningen av djur i England år 1792. Då användes djuromsorg som behandlingsmetod av de psykiskt sjuka patienternas, så kallade ”felbeteenden”, genom att patienterna fick sysselsätta sig med att ta ansvar för djuren (Hooker *et al.* 2002, Lutwack-Bloom, Wijewickrama, & Smith 2005). I samband med införandet av denna patient- och djuromsorgsmetod, en metod för vård till bättre hälsa, startades York Retreat, idag The Retreat York (2011). Inrättningens hälsoprogram fokuserade på trädgårdsarbete, motion, och djursällskap som en del av behandlingen vid psykiska sjukdomar. Till stor del är behandlingen densamma även idag (Hooker *et al.* 2002, The Retreat 2011).

Den andra återgivna dokumenterade användningen av djur användes till behandling av epilepsi i Tyskland år 1867 (Lutwack-Bloom *et al.* 2005). Först 52 år senare hittas historiens tredje dokumentation. Det återges som ett förslag om att använda hundar för att vårda. Det var år 1919 i Amerika, som förslaget togs fram. Syftet med förslaget var att använda sig av hundar till behandling av psykiskt sjuka patienter på St. Elizabeth sjukhus i Washington, DC (National Library of Medicine [NLM] 2013) Idag verkar sjukhusets organisering för att återföra en god mental individuell hälsa till sina patienter. Förslaget från år 1919 banade väg till att en miljö- och djurrelaterad rehabilitering infördes på Pawling Army Air Force Convalescent Hospital, ett armé sjukhus i New York på 1940-talet, där krigsveteraner fick återhämta sig i naturmiljö med att ta hand om jordbruk och gårdsdjur (Hooker *et al.* 2002, Lutwack-Bloom *et al.* 2005, LIFE 1944). Trots de tidiga dokumentationerna med djur som terapeutisk behandlingsmetod för att återfå en god hälsa, så fördes inga patientdokumentationer, och därför finns det inga resultat som uppvisar insatsernas utfall hos patienterna. Det skulle dröja hela 13 år, till år 1961, innan några sådana forskningsresultat skulle bli verklighet (Hooker *et al.* 2002, Lutwack-Bloom *et al.* 2005).

1.2.2. ”Modern” användning av djurterapi

Green Chimneys (2013), en organisation och skola, startades upp i New York år 1948. Skolan inriktade sig på att använda djur som positiv förstärkning för barnen och deras ”goda uppförande” (Lutwack-Bloom *et al.* 2005). Organisationen finns kvar än idag och använder olika slags djur till djurassisterad terapi och rehabilitering för barn med emotionella och sociala problem, beteendeproblem och inlärningssvårigheter. Organisationen verkar för att omvårdnaden av människa, djur och natur, främjar en syn om att alla levande varelser är värdefulla. Syftet är att detta skall skapa en självkänsla och en känsla av egenvärde hos dessa barn (Green Chimneys 2013, Lutwack-Bloom *et al.* 2005). Att umgås med olika sorters djur, under tiden som man är drabbad av sjukdom, har setts vara en värdefull distraktion i modern tid (Allen, Hammon, Kellegrew & Jaffe 2000). Efter införandet av ett besöksprogram av husdjur på en pediatrik avdelning, beskrev personalen att husdjuren fungerade som en positiv distraktion från barnens sjukdom. Husdjuren stimulerade till avslappning för barnen, och den allmänna uppfattningen bland personalen var att avdelningen blev en lyckligare plats att vistas på och en mer intressant arbetsmiljö (Moody, King & O'Rourke 2001).

År 1961 beskriver Dr. Boris M. Levinson (1907-1984) sina arbetserfarenheter som terapeut och barnpsykolog. Tillsammans med de barn han arbetade med, lät han sin egen hund få närvara under samtalen och få vistas på kontoret. När det visade sig att barnen ”öppnade upp” mer i samtalen, började han sedan använda hunden som ett effektivt verktyg för detta ändamål. Han skrev senare en bok, som utgavs år 1969, om sina studier av djurorienterad barnpsykologi (Levinson & Mallon 1997). Utifrån de erfarenheter som Dr. Levinson kunde dokumentera under sina sessioner, blev *djurterapi* ett vedertaget begrepp, som därefter började användas i den formella dokumentationen. Begreppet djurterapi [*eng.* pet therapy] kallas idag för *djurassisterad terapi*, DAT [*eng.* Animal Assisted Therapy, AAT] (Anderberg & Berglund 2010, Hooker *et al.* 2002, Lutwack-Bloom *et al.* 2005).

År 1990 startades Eden Alternative (2009), med syfte att ta djurassisterad terapi ett steg längre, och integrera det i vårdinrättningar och på så sätt skapa en mer trivsam atmosfär (Eden Alternative 2009, Hooker *et al.* 2002). Organisationen har idag sin verksamhet med inriktning på att den åldrande människan fortsätter att utvecklas, leva och lära. Människan kan behålla sin livslust och är inte ett oundvikligt offer till fysisk och psykisk försämring på grund av det naturliga åldrandet (Eden Alternative 2009).

1.2.3. Hunden som en hjälp till att klara sig själv

Assisterande hundar av olika slag; som servicehundar, ledarhundar för blinda och synskadade, rehabiliteringshundar för traumaskadade eller utvecklingsstörning och

signalhundar för epilepsi eller diabetes, kan stödja behovspatienters möjligheter till sociala interaktioner genom att utgöra ett fysiskt och ett psykiskt stöd för sina brukare inom kommunen (Rondeau *et al.* 2010, Svenska Service- och Signalhundsförbundet [SoS] 2013, Synskadades Riksförbund [Srf.] 2013, Svenska Assistanshundar [S.A.H.] 2007, Winkle *et al.* 2011). En assisterande hund i vardagen har setts minska patienters behovsinsatser med personal, vilket därmed har sänkt kostnaderna för arbetsgivaren, och har stärkt känslan av oberoende hos patienterna (Falk & Wijk 2008, Rondeau *et al.* 2010). Att använda sig av assisterande hundar kan vara både ekonomiskt fördelaktigt och individuellt hälsofrämjande, då studier har uppvisat att djurägare, eller umgänget med djur, har ökat individens fysiska aktivitet och gett ett ökat välbefinnande (Müllersdorf, Granström, Sahlqvist & Tillgren 2010, Rennemark, Lindwall, Halling & Berglund 2009).

1.2.4. *Hunden som alternativmedicinsk metod*

I svensk vård- och omsorg av äldre, ges förslag om att ta tillvara det som djuren naturligt bidrar med, som alternativmedicinsk metod, till människors välmående, tillit, trygghet, psykiska sundhet och sociala umgänge (Falk & Wijk 2008, Uvnäs-Moberg & Petersson 2004). Trots att djurassisterad terapi uppvisar sådana positiva resultat som att det bidrar till socialt interagerande, behållning av funktionell status och en god mental hälsa, så möts införandet av hundar i vård- och omsorg som alternativmedicinsk metod av skepticism. Detta grundar sig på att det finns risk att kontaminera sår och tillfoga bett- och rivsårsskador (Kawamura *et al.* 2009, Lutwack-Bloom *et al.* 2005, Martindale 2008, Uvnäs-Moberg & Petersson 2004, Velde *et al.* 2005).

Till stöd för de skeptiska argumenten mot hundar i vård- och omsorg ligger att själva resultaten av hundassisterade besök ofta har visat sig varit svåra att mäta i studier (Lutwack-Bloom *et al.* 2005). Däremot har det visat sig att sjuksköterskan spelar en kommunikativ roll i att samla in ett sådant ”mätvärde”. I studier om patienters välmående vid behandling av ny diagnosticerad cancer, ställde sjuksköterskorna frågor till patienterna om hur de hade upplevt att få ta del av djurassisterade aktiviteter. Patienterna svarade att de hade upplevt en minskning av andningsfrekvens, smärta, ångest och depression, och de upplevde att den kroppsliga energin och glädjen ökade (Coakley & Mahoney 2009, Le Roux & Kemp 2009, Johnson *et al.* 2008, Prosser, Townsend & Staiger 2008).

1.2.5. *Hundens samband med hormonet oxytocin*

Ett önskemål är att sjukvården skall kunna minska sin läkemedelsanvändning hos de äldre och multisjuka som i nuläget ofta övermedicineras (Socialstyrelsens Författningssamling [SOSFS] 2012:3, Uvnäs-Moberg & Petersson 2004, Wells 2009, Winkle *et al.* 2011). Hunden

som alternativmedicinsk metod kan ge hälsofrämjande nyttoeffekter utifrån sin relation med människan, eftersom interaktionen stimulerar frisättningen av oxytocin, hormonet för välmående. Hormonet är ett neurohormon som utsöndras från hypofysens baklob centralt inne i hjärnan. Frisättningen främjar människans sociala interaktioner, sänker blodtrycket och ger ett ökat lugn (Handlin 2011). Hormonets utsöndring har sin främsta funktion vid förlossningssammandragningar och mjölkproduktion vid amning, men hormonet frisätts bland annat även vid beröring och värme, vid lätt tryck och vid intag av mat, och inverkar positivt på oss människor. Det medför fysisk avslappning, psykiskt välbefinnande och stimulerar till socialt interagerande. Hormonet påverkar även kroppens förmåga till tillväxt, läkning och lagring av näring, vilket skulle vara till stor fördel för sjuka och skadade patienter (Berthold, Blennow, Fredman, Goude, & Rydmark 2012, Finer 2008, Gammonley & Yates 1991, Handlin 2011, Uvnäs-Moberg & Petersson 2004).

1.2.6. Hundens inverkan på patienter med demenssjukdomar

En hunds lugnande inverkan har setts påverka äldre patienter med olika former av demens. Dementa är ofta ensamma under stora delar av dygnet, vilket är en stor skillnad mot att många patienter med demenssjukdom, tidigare hade haft djur från det att de var barn, och att de därför är vana med att ha djur i sin närhet (Banks & Banks 2002, Marx *et al.* 2010). Samvaron har främjat sociala interaktioner, ett bättre kommunicerande och minskat yttringarna av ilska och aggression. Patienter med Alzheimers, en demenssjukdom med beteendestörningar som kan yttra sig i aggressivitet, oro och minnessvårigheter, har setts minska i sin aggressivitet när de har fått möta hundar samt fått möjlighet att vistas i naturlig miljö (Filan & Llewelyn-Jones 2006, Falk & Wijk 2008, Larsson & Rundgren 2010, Lippa 2012, Marx *et al.* 2010, McCabe *et al.* 2002, Richeson 2003, Uvnäs-Moberg & Petersson 2004).

1.2.7. Hundens betydelse för känslan av livsmening

Depression och ångest är ett problematiskt hinder för ett gott individuellt välbefinnande, och att exempelvis bli äldre och bli mer beroende av andras omvårdnad och tvingas flytta in på äldreboende, är en stor omställning i livet som kan orsaka att människan förlorar sin identitet, sin mening i livet, och kan känna sig ensam och fylld av sorg (Hauge & Heggen 2007, Hjaltadottir & Gustafsdottir 2007, Sainio & Hansebo 2008, Smalbrugge *et al.* 2006). Närvaro av husdjur har setts ge äldreboenden en mer välkänd miljö av ett hem, och ger de äldre en mening med livet av att ge djuret omsorg, och en känsla av att bidra och vara till nytta (Hjaltadottir & Gustafsdottir 2007, Velde *et al.* 2005).

Djurassisterad terapi inbegriper både vårdande och hälsofrämjande inslag, samt rehabiliterande insatser. Att djuren närvarar i vardagen anses vara en terapeutisk metod där djuren verkar rehabiliterande när en individs förlorade förmågor, eller utvecklande av förmågor sätts i centrum; som att djurassisterad terapi har setts hjälpa patienter med afasi, en skada på talförmågan och kommunicerandet. När sådan terapi har använts, bidrog det till att skapa förväntan inför sessionerna. Det hjälpte deltagarna att uttrycka känslor och stimulerade till spontan kommunikation. Likaså har hundar hjälpt barn med utvecklingsstörningar, att öppna upp för social interaktion med omvärlden (Thomas 2009, Macauley 2006, Martin & Faunum 2002).

1.3. Från projekt till etablerad verksamhet

Vårdhundskolans etablering som företag startades först som ett sponsrat projekt: ”Hund i vården”, under år 2008, utifrån en idé om att införa hundassisterad vård- och omsorg till funktionshindrade, utvecklingsstörda och äldre i kommunen. Idén blev till verklighet av Ingeborg Höök; sjuksköterska och chef, inom bl.a. äldreomsorgen; med specialkompetens inom psykiatrin. Sedan projektets start och fortskridande har utbildade hundar och vårdhundsförare blivit en alltmer förekommande vårdmetod i svensk äldreomsorg. En mängd olika organisationer och företag ingår för närvarande i samarbetet med att finansiera och utveckla arbetsmetoden (Ahlenblom 2012, Arvsfondsprojekten 2010, Föreningen Hälsans Natur 2008, 2009, 2010, 2011, Hälsans Natur 2008, Vårdhundskolan 2011).

Ett vårdhundsteam består av en hund och en förare, sedan de har utfört ett inträdesprov, genomgått en ettårig utbildning med tester, teori, praktik, examineringar och slutligen legitimering. Föraren har kravet att sedan tidigare vara vårdutbildad och ha arbetat i vården (Vårdhundskolan 2011). Vårdhundsteamets mål med insatsen, är att arbeta enligt ett individuellt mål för patienten, där resultaten sedan följs upp. Det är en insats som ordinerar via recept av sjuksköterskor, läkare och sjukgymnaster. I själva insatsarbetet med vårdhunden, är förarens roll i helhet, att vara passiv. Denne övervakar, leder eller styr en aktivitet, som blir till nytta för patienten, som genom denna metod skall känna att insatsen är en interaktion mellan denne själv och vårdhunden (Höök 2010, Vårdhundskolan 2011).

Arbetet med att utöka antalet utbildade vårdhundsteam och säkra kvaliteten, har skridit framåt. En Standard för vårdhundar [SIS/TK 551] håller på att upprättas, som skall beskriva och förtydliga vårdhundens kompetenskrav inom; kunnande, eftertraktade egenskaper och huvudsakliga arbetsuppgifter. Vårdhundens områden för vårdande och rehabiliterande av bl.a.

barn, funktionshindrade och äldre, är i huvudsak inom kognition, minne, stroke, socialisering, finmotorik och fysisk aktivitet (Ahlenblom 2010, Ahlenblom 2012, Vårdhundskolan 2011).

1.4. Salutogenes och KASAM

Aaron Antonovsky, som levde under åren 1923-1994, definierade begreppen *salutogenes* och *känslan av sammanhang*, [KASAM]. Ett salutogent synsätt är att se faktorer som bevarar hälsan hos en individ, till skillnad mot patogenes, som fokuserar på de faktorer som orsakar sjukdom och ohälsa (Antonovsky 2005). Enligt Antonovskys studier för en välmående människa, betonar han att ”hög” KASAM, de inre krafter och resurser en person har, förutsätter en bättre motståndskraft till att klara av stora påfrestningar i livet. Ett positivt tankemönster är en förutsättning för att nyttja en hög KASAM (Antonovsky 2005).

Ett salutogent tankesätt grundläggs hos en individ redan i småbarnsåren. Förskolebarn har ofta en hög tro på sina egna förmågor och en naturlig självsäkerhet, som visar att små barn i grundskolan är i en viktig utvecklingsfas för att forma psykosociala kompetenser. Självkänsla och en tydlig känsla av sammanhang, en ”hög” KASAM, är resurser för en individs grundläggande hälsa; sådana hälsoresurser som behövs för ett salutogent synsätt (Antonovsky 2005, Krause 2011, Nyman & Sivonen 2005).

1.5. Terminologi

Djurrelaterad hälsovård inbegriper idag många olika former. När djur används i vård- och omsorg används ofta det terapeutiska värdet och begreppet. Det finns främst två olika former av djurterapi som belyser två skilda sätt att utnyttja användandet. *Djurassisterad terapi*, DAT och *djurassisterad aktivitet*, DAA. Begreppen belyser att DAT är en planerad vårdinsats med ett djur som leds av en förare, och DAA syftar till sällskapsdjur i vardagsmiljön som bidrar till att förbättra psykiska, sociala och fysiska hälsotillstånd (Anderberg & Berglund 2010).

Att vårda är att göra någonting bättre, att tillmötesgå en individs behov av hälsa, en känsla av välbefinnande eller att må bra, och att göra någon ”hel”. En patients behov av hälsa tilldelas utifrån ett samarbete av många olika professioner, som exempelvis doktorer, sjukgymnaster och sjuksköterskor (Dahlberg & Segersten 2010). Sjuksköterskans huvudsakliga ansvarsområde är omvårdnad, och i äldreomsorgen är den grundläggande omvårdnaden den viktigaste vårdtermen (Kristoffersen, Nortvedt & Skaug 2009).

För att i denna studie belysa sjuksköterskans fyra grundläggande ansvar inom omvårdnadsområdena att främja hälsa, att förebygga sjukdom, att återställa hälsa och att lindra lidande (SSF 2007), används i denna studie de tilldelade begreppen: *hundassisterad*

omvårdnad och *hundassisterad äldreomsorg*. Begreppen belyser att sjuksköterskan, omvårdnadspersonal och/eller hundförare använder sig av hunden i äldreomsorgen som ett verktyg för olika omvårdnads mål. Begreppet hundassisterad omvårdnad och äldreomsorg omfattar både DAT och DAA utifrån tilltänkta insatser och som en stimulans i vardagsmiljön (Anderberg & Berglund 2010).

1.6. Problemformulering

Ingen forskning finns tillgänglig angående just sjuksköterskans upplevelser om hundassisterad omvårdnad i äldreomsorgen, eller hur sjuksköterskan upplever att ha hunden som en arbetskamrat eller ett ”verktyg” i omvårdnadsarbetet.

Sjuksköterskan är en ledare i vård- och omsorgsarbetet, och eftersom det verkar införas ett utökat användande av legitimerade vårdhundar med förare, så spelar sjuksköterskan en viktig roll i hur samverkan mellan de två yrkesgrupperna, vårdhundsteamet och sjuksköterskan, bör ske (Kihlgren 2010, SoS 2005, SSF 2008). Därför är det av stor betydelse att representanter ur sjuksköterskeprofessionen får göra sig hörd angående ämnet hundassisterad omvårdnad.

1.7. Syfte med studien

Syftet med studien var att beskriva sjuksköterskans upplevelser av att använda sig av hundassisterad omvårdnad i svensk äldreomsorg.

1.8. Frågeställningar

Hur upplever sjuksköterskan användandet av hundar i äldreomsorgen och hur upplever sjuksköterskan att hunden assisterar och bidrar till omvårdnaden av äldre?

2. METOD

2.1. Design

Studien har en kvalitativ ansats, med empirisk, beskrivande design (Polit & Beck 2011).

2.2. Urvalsmetod och undersökningsgrupp

Urvalet bestod av kommunala äldreboenden i mellersta Sverige. Äldreboendena var länsgeografiskt belägna i Svealandsområdet. Kommunerna i länen kontaktades utifrån en egenhändigt upprättad lista med kommunerna i alfabetisk ordning, med start från a. Under tiden för insamlandet av informanter, under februari månad året 2012, kunde fyrtioåtta verksamhetsansvariga för olika kommunala äldreboenden kontaktas. 22 verksamheter tackade

nej till att delta i studien, 20 gav ingen svarsrespons och 6 verksamheter tackade ja till att delta. De verksamhetsansvariga för de äldreboenden som kontaktades, hade tillgång till lättåtkomlig kontaktinformation på de kommunala hemsidorna. En förfrågan om att delta i studien bifogades via mejl (Bilaga 1).

Urvalskriterierna bestod av legitimerade sjuksköterskor på kommunala äldreboenden som hade erfarenhet av hundar på arbetsplatsen som samverkade med patienterna. Till studien inkluderades sex stycken informanter, fem kvinnor, och en man. Fem av informanterna var yrkesverksamma och en var pensionerad. Deras medelålder som yrkesverksam inom vård- och omsorg var 25 år. Undersökningsgruppens gemensamma erfarenheter av hundassisterad äldreomsorg omfattade två sjuksköterskor med erfarenhet av vårdhundar från Vårdhundskolan (2011) och en tredje sjuksköterska med erfarenhet av diplomerade terapihundar. De andra sjuksköterskorna hade erfarenhet av att använda sin egen sällskapshund i vården, varav två av dessa sjuksköterskor även arbetade med personal som tog med sig sina sällskapshundar till arbetsplatsen. Inget bortfall av studiedeltagare har skett (Polit & Beck 2011).

2.3. Datainsamling

För att kunna få svar på frågeställningarna har en semistrukturerad intervju genomförts med var och en av sjuksköterskorna, genom en upprättad intervjuguide (Bilaga 2). Intervjufrågorna bestod av några inledande frågor, som antalet tjänsteår, 1) hur länge har du arbetat som sjuksköterska och 2) varför valde du det yrket? Därefter ställdes mer specifika frågor som handlade om ämnet "Hund i vård". 3) Är Hund i vården en aktiv insats i nuläget/eller har ni använt Hund tidigare? 4) Vilken kompetens har Hunden; är den legitimerad genom utbildning, eller är den lämplighetstestad eller annat? 5) Hur kom ni fram till beslutet att använda Hund i vården, eller vem var det som tog initiativet? Sjuksköterskorna uppmanades att berätta fritt om upplevelser om 6) vilka situationer som hade uppstått? Både positiva och negativa. Den avslutande frågan 7) var vad de som sjuksköterska, tyckte och tänkte om att Hund i vården användes? (Bilaga 2). Formuleringen "Hund i vård", har av författaren till denna studie, återgetts i resultatet till att omfattas av begreppet, hundassisterad omvårdnad.

2.4. Tillvägagångssätt

Responderande vårdenhetschefer för sex kommunala äldreboenden bifogades via mejl en anhållan om tillstånd om att genomföra intervjuerna med studiens syfte, urvalskriterier och information om intervjumetod. Vårdenhetscheferna gav tillstånd genom att återsända anhållan

om tillstånd skriftligen ifyllt via mejl. Respektive vårdenhetschef vidarebefordrade förfrågan till sjuksköterskor som uppfyllde urvalskriterierna. Sjuksköterskorna som valde att ingå i studien tackade ja till deltagande via mejl eller telefon, varefter dag och tid för intervju bokades med var och en.

Vid intervjutillfället gavs en personlig introduktion om studiens syfte, frivillighet och konfidentiell hantering av personuppgifter, samt rätten att när som helst avbryta sitt deltagande i studien. Därefter kunde informanterna välja att ingå i studien eller att avstå från medverkan. Samtliga intervjusamtal hölls via högtalartelefon och spelades in på diktafon. Varje intervju varade ungefär en halvtimme på en avtalad tid, då informanterna befann sig antingen hemma eller på arbetsplatsen och intervjuaren ringde upp hemifrån. Det inspelade intervjumaterialet förseddes med kodlås, och all data har förstörts sedan det har använts till examensarbetets slutförande.

2.5. Dataanalys

Det inspelade intervjumaterialet avlyssnades upprepade gånger och transkriberades ordagrant. Författaren till denna studie har inspirerats till att använda innehållsanalysen av Graneheim och Lundman (2004) för att hitta det manifesta och den latent/underliggande betydelsen, i intervjumaterialet. Det är ett steg för steg förfarande som vanligtvis omfattar fem steg till att finna informanternas gemensamma kategori/tema, som svarar på frågeställningarna, och studiens syfte.

Utifrån det transkriberade intervjumaterialet valdes a) meningssatser ut, sådana citat från intervjuerna, som motsvarade studiens syfte. Meningssatserna b) kondenserades, vilket innebär att förenkla texten av meningssatsens budskap, utan att förlora kärnan i den. De kondenserade meningssatserna c) kodades med ord som återspeglade innehållet i den ursprungliga meningssatsen. Koden låg till grund för en d) subkategorisering av texten. Subkategorierna samlades sedan under e) kategorier, som formulerade *vad* texten handlade om (Graneheim & Lundman 2004). Förhållandet mellan kategorier och förklarande subkategorier med utgångspunkt av sjuksköterskans upplevelser presenteras i ett flödesschema (Bilaga 3).

Ett exempel på innehållsanalys från intervjumaterialet återges i tabellform (Tabell 1), där sjuksköterskan med informantkoden H2, berättar om sin upplevelse av hundassisterad omvårdnad under arbetsdagen när en patient dog. Exemplet på innehållsanalys återger en fritt återberättad upplevelse av en av sjuksköterskorna, och återges endast i tabellform och återkommer inte i resultatets löpande text.

Tabell 1: Exempel på innehållsanalys				
(a) Meningsats	(b) Kondensering	(c) KOD	(d) Subkategori	(e) KATEGORI
<i>Man blir liksom sådär lite, ... förvånad och rörd ibland. Jag vet vi hade en, [patient] som var väldigt förtjust i [hunden].</i>	Förvånad och rörd. Mins en patient som var väldigt förtjust i hunden.	Att låta hunden vårda naturligt själv. Förhållande.	(A:1) En berikning i vardagen	(A) SÄLLSKAPSHUNDAR och UTBILDADE HUNDAR i ÄLDREOMSORGEN
<i>Och då gjorde [hunden] någonting [den] hade aldrig gjort förut. [Hunden] hoppade liksom upp med, med frambena och lade dem liksom i sängen hos [patienten] och la huvudet på [denne].</i>	Då agerade hunden själv! Kom upp med tassarna på sängen och lade sitt huvud på patienten.	Att låta hunden vårda naturligt själv. Döden. Närvaro. Resurs.	(A:3) Sällskapshunden som alltid närvarande v.s. förarledda insatser	(A) SÄLLSKAPSHUNDAR och UTBILDADE HUNDAR i ÄLDREOMSORGEN
<i>Och, det satt ju anhöriga runt omkring där. Och jag tänkte: Vad ska dem tycka om det här? För, ja, när man inte känner dem, man vet ju liksom inte riktigt.</i>	Funderade vad de anhöriga skulle tycka? Vet inte hur andra skall reagera.	Åsikter. Etik, vad är rätt och vad är fel? Tolerans och försiktighet.	(C:2) Allergier, rädslor och kultur	(C) HUNDEN I ARBETSMILJÖN
<i>Och sen så, dog [patienten] strax efteråt där då. Och då sa [de]anhöriga att; det var det finaste dem hade varit med om. Dem hade upplevt det där så, så jätte fint. Liksom att, [hunden] hade på nått sätt, tagit farväl (...).</i>	Dog strax efteråt. De anhöriga uttryckte sina upplevelser. Det upplevdes väldigt fint! "Hunden tog farväl".	Anhöriga. En hjälp i sorgen. Avledande. Glädje.	(B:3) Lugnande, avstressande och till stor praktisk nytta	(B) HUNDRELATERADE VÅRDEFFEKTER
				<i>Informantkod: H2.</i>

2.6. Forskningsetiska överväganden

Till studien har gällande etiska överväganden tagits i beaktande, då studien omfattar ett forskningsområde som innefattar studier på människor (SFS 2008). Informanterna gavs information om studiens syfte, intervjumetod, frivillighet och om rätten till återtagande av sitt samtycke till medverkan till studien, under studiens gång. Efter muntlig information hade informanterna valet att medverka och göra en röstinspelad samtyckesdokumentering eller att välja att avstå från studien. Det inspelade intervjumaterialet har efter transkribering och bearbetning behandlats konfidentiellt (SFS 2008).

3. RESULTAT

3.1. Inledning

I föreliggande studie har författaren valt att använda begreppet hundassisterad omvårdnad. Begreppet omfattar samtliga hundar i resultatet, hur sjuksköterskan använder/upplever hunden som arbetsverktyg/arbetskamrat i äldreomsorgen, oavsett om hunden i fråga är utbildad eller

inte. Det finns många olika omvårdnadsteorier, och i föreliggande studie syftar den hundassisterade omvårdnaden till Antonovskys hälsoorienterade omvårdnad, att hunden av sjuksköterskan kan används som ett vårdande redskap till de äldre, för att upprätthålla och/eller återfå en god hälsa, salutogenes, och att ge livsmening, eller en känsla av sammanhang, KASAM (Antonovsky 2005).

Utifrån strukturen av Graneheim och Lundman (2004) om innehållsanalys, har tre kategorier ur intervjumaterialet identifierats. Kategorierna presenterar intervjumaterialets svar på studiens syfte om sjuksköterskornas upplevelser av A) sällskapshundar och utbildade hundar i äldreomsorgen, B) hundrelaterade värdeffekter och C) hunden i arbetsmiljön. Till varje kategori ingår tre subkategorier som definierar innehållet i kategorin (Tabell 2).

Tabell 2: KATEGORIER och Subkategorier			
<i>Del</i>	KATEGORI	<i>Nr.</i>	Subkategori
(A)	SÄLLSKAPSHUNDAR och UTBILDADE HUNDAR i ÄLDREOMSORGEN	(A:1) (A:2) (A:3)	En berikning av vardagen. Att inte räcka till gentemot efterfrågan. Sällskapshunden som alltid närvarande v.s. förarledda insatser.
(B)	HUNDRELATERADE VÄRDEFFEKTER	(B:1) (B:2) (B:3)	Fysisk aktivitet. Mental och verbal aktivitet. Lugnande och avstressande samt till stor praktisk nytta.
(C)	HUNDEN I ARBETSMILJÖN	(C:1) (C:2) (C:3)	Åsikter som gick isär. Allergier, rädslor och kultur. Önskan om struktur.

De tre framkomna kategorierna utgör resultatets tre huvudrubriker. Huvudrubrikerna besvarar studiens syfte: *Sjuksköterskans upplevelser av: ...* (Bilaga 3). Under respektive rubrik presenteras resultatet i löpande text utifrån underrubriker. Texten belyses och styrks med citat från informanterna.

Medverkande sjuksköterskor i studien har fritt och öppet berättat om sina erfarenheter och upplevelser av hundassisterad omvårdnad i äldreomsorgen. Sjuksköterskorna har delat med sig av vad de generellt har tyckt om att använda sig av hundassisterad äldreomsorg, vad de har tyckt att hunden har bidragit med för effekter, till patienter och personal, samt hur hunden har uppfattats i arbetsmiljön, av både äldre och av arbetskamrater. Informanternas kommentarer återges med citat som avslutas med en individuell kod, en bokstav i kombination med ett nummer, som tilldelats av studiens författare för att i resultatet skilja informanternas citat från varandra (Graneheim & Lundman (2004).

3.2. SÄLLSKAPSHUNDAR och UTBILDADE HUNDAR i ÄLDREOMSORGEN

En berikning av vardagen, att inte räcka till gentemot efterfrågan och sällskapshunden som alltid närvarande v.s. förarledda insatser.

3.2.1. En berikning av vardagen

Informanterna hade störst erfarenhet av att fler sällskapshundar än utbildade hundar befann sig i de äldres omvårdnadsmiljö som ett vardagligt inslag. Anledningen till att sällskapshundar ofta befann sig i omvårdnadsmiljö var att det inte alltid var så lätt att samordna arbetslivet som sjuksköterska eller omsorgspersonal med att äga hund. En bidragande faktor till att hundarna togs med av sina ägare till arbetet, var just tiden som hunden annars skulle ha tillbringat helt ensam. *”Vi hade dagmatte, men [sedan ändrades omständigheterna], [och] jag frågade om [hunden] fick följa med på jobbet. Och det fungerade så jätte bra”(H2).* Införandet av sällskapshundar in på avdelningarna förlöpte som så att man helt enkelt *provade* att ta med sig hunden till arbetet, och att det därefter blev så uppskattat bland de äldre, att man hade fortsatt så. *”Jaa, vi provade ju. Och sen var det ju så positivt hos dem gamla, att vi hade med oss hundarna”(T2).* Det fanns en ansvarskänsla och en känsla av omsorg för hundens välbefinnande, att den skulle behöva slippa sådana ensamhetssituationer. Men det var även viktigt att göra en avvägning från hund till hund om det skulle fungera att ta med sig sin sällskapshund till arbetet eller inte. En informant uppgav att hundar är olika personligheter, även om den skulle vara av samma ras som en annan passande hund. Informanten betonade att det är hundens personlighet som avgör om den passar in i en ”vårdmiljö” eller inte. Den sjuksköterskan hade den erfarenheten av att ha haft en passande hund för äldre, och en hund som hon ansåg vara olämplig. *”[Den hunden] var med för jag visste att jag kunde ha med [den]”(…)*”Men den här hunden som jag har nu, [den] är inte lika lämplig”(K4).

När sällskapshundar fungerade i äldreboendemiljöns vardag, upplevde sjuksköterskorna att hundens närvaro skapade en förankring till det normala, vanliga livet för de äldre och att det berikade patienternas vardag. *”Och dem boende ville klappa och ta i hunden. Det vart liksom..., stämningen vart mer [som] en normal vardag. På nått sätt”(L7).* Sjuksköterskan fortsatte med att förklara att det inte alltid behövde vara någonting som hunden behövde utföra, utan att det räckte med att den bara fanns tillgänglig. Enligt informanten var det jätteviktigt att hunden fanns närvarande på äldreboendet. *”Det blev någonting mellan det normala, vanliga livet, när en hund kommer in tycker jag. Den behöver bara finnas där. Det behöver inte vara så mycket, den ska göra, utan, ... det är jätteviktigt att dem finns”(L7).* På detta sätt blev många av informanternas eller personalens egna sällskapshundar, i stället

”vårdhundar”, som några uttryckte sig. Hundarna upplevdes tilldelas mycket positivt för patienterna. *”Jag har sett så mycket. Vad mycket det betyder för dem som är sjuka, på det ena eller andra sättet”(H2).* *”Ja, jag har bara [positiva erfarenheter] utav det. [När] jag tänker på hunden och patienten så är det **bara** positivt”(K4).*

En informant svarade, angående sin tidigare arbetsplats, att *alla* enheter på äldreboendet hade haft djur, både hundar och katter, och att alla djur ägdes av den personal som arbetade där. Det var en djurtolerant miljö där alla anställda hade blivit uppmuntrade av sin verksamhetschef, till att ta med sig sina husdjur, med utgångspunkten att de äldre skulle få träffa djur varje dag i äldreomsorgsmiljön, då det upplevdes bidra till de äldres välbefinnande. *”Jag tycker [att det ger] en ökad trivsel. Dem gamla blir väldigt intresserade av hunden. Dem tittar, [och] dem interagerar med hunden”(E5).* På så sätt var personalens hundar alltid lösa på avdelningarna och var med i den allmänna miljön hela tiden. Utfallet av detta sades vara *bara* positivt. *”Ja, många [av de äldre] har träffat hundar eller haft det tidigare i livet. Det är en generation som, tror jag, har vuxit upp mer att det har funnits hundar i deras, **miljö**”(L7).*

Det fanns möjlighet på många äldreboenden för dem som flyttade in där att själva få ta med sig sina katter. Men med tanke på hög ålder och sina egna omvårdnadsbehov var det sällan förekommande att de äldre kunde ta med sig sina hundar. *”Dem gamla får ta med sina [katter] när dem flyttar hit å så. Och det tycker jag är bra”(...)* *”Hundar har ju varit svårare, eftersom dem inte kan rasta dem. Därför har det liksom inte blivit att det [har] fungerat så lätt”(T2).*

3.2.2. Att inte rätta till gentemot efterfrågan

Alla informanter formulerade sitt tycke till hundassisterad äldreomsorg som något positivt, och att själva användandet av hundassisterad omvårdnad borde förekomma i större omfattning inom äldreomsorgen. *”[Jag tycker att] det borde vara mycket mer”(...)* *”Åtminstone en [hund] på varje äldreboende”(H3).* Sjuksköterskorna nämnde ibland att det borde ha funnits fler utbildade hundar tillgängliga, då det upplevdes att den utbildade hunden inte alltid räckte till åt alla som ville ta del av den. Det upplevdes ofta som att det tillgängliga antalet hundar var alltför begränsat. *”Hunden räckte inte till”(...)* *”Det var mer efterfrågan än vi hann med, så att säga”(L7).* Informanterna delgav förslag på olika lösningar, förutom att hundar borde finnas på varje boende, även också att det bland annat borde finnas en hund tillgänglig i varje dagrum för dem som hade behov av att umgås med den.

3.2.3. Sällskapshunden som alltid närvarande v.s. förarledda insatser

En av informanterna förklarade kontrasten till hur det var när personalens sällskapshundar ständigt var närvarande, mot hur nuläget var. Det innebar en förarledd insats med en utbildad hund endast en gång i veckan. Fördelen, enligt flera av informanterna, med att utbildade hundar kom till äldreboendet med en förare, var att de hade en diplomering i att arbeta på ett speciellt sätt. Hundarna var testade och tränade i att möta olika tänkbara situationer, som att många äldre ville bära, klappa och hålla, och att dem ibland kunde hantera hunden lite väl hårdhänt. *”Ja, det är någon slags terapihundar, som tål att man bär dem och [att] gamlingar får hålla. Dem är väl lite hårdhänta och sådär”*(H3). Det upplevdes som något positivt att den utbildade hunden besatt en viss kompetens i hantering och bemötande, men informanterna tyckte ändå att det var en stor skillnad mot att ha tillgång till en hund på äldreboendet under hela arbetspasset. Flera av informanterna ansåg också att ständig närvaro var till stor fördel för äldreboenden med demensdrabbade patienter som använde hundassisterad omvårdnad. Då kunde personalen snabbt hämta hunden när olika svåra vårdssituationer plötsligt hade uppstått. *”Det kunde vara en situation där inte personalen kunde hantera situationen, och då var det väldigt bra [att] komma dit med [hunden]”*(...) *”Jag använde [hunden ibland] medvetet för att avleda. Vi hade ju, bland annat patienter som var dementa och, dem kunde bli arg”*(H2).

3.3. HUNDRELATERADE VÄRDEFFEKTER

Fysisk, mental och verbal aktivitet, lugnande och avstressande, samt till stor praktisk nytta.

3.3.1. Fysisk aktivitet

Att använda sig av hundassisterad omvårdnad i äldreomsorgen bidrog till att stimulera till flera olika fysiska aktiviteter. Ibland planerade, och ibland manad av patienten och hunden själv. *”Jag ser att dem boende blir mera aktiva. Dem **pratar** mer, dem **rör** sig mer”*(E5). Hunden hade blivit en trevlig promenadkamrat, vilket bidrog att de äldre ville gå ut, även om vädret inte var så härligt för dagen. *”[Alla följer] med på promenad”*(T2). Att använda sig av hundassisterad äldreomsorg till att öka upp aktiviteten avslutades ofta med kommentaren, att det hade fungerat *så bra!* Det blev en naturlig ökning av den aktiva fysiska graden av rörelse, det stimulerade till beröring och även bättre matvanor. *”Dom äter bättre, dem delar ju maten med [hunden], men då stoppar dem ju in i munnen själva också”*(H2).

En utbildad hund användes ibland till en planerad aktivitetsinsats som leddes av en förare. Då samlades deltagarna i ett gemensamt aktivitetsrum och genomförde olika övningar.

Hunden kunde ha till uppgift att: *"Hämta den blåa bollen, eller knuffa någonting. Lägga huvudet i knäet, på den gamla så att den skall klappa"*(E5).

3.3.2. *Mental och verbal aktivitet*

Förutom upplevelsen om att de äldre aktiverade sig mer fysiskt i samvaron med hunden, upplevde många sjuksköterskor att även den mentala aktiviteten ökade. Många sjuksköterskor förklarade att de äldre relaterade bakåt i tiden i mötet med en hund. De påmindes roliga minnen i relation till hundmötet, och de berättade villigt om sina egna erfarenheter, vilka hundar de själv hade haft och vad de hetat, utan att de hade blivit tillfrågade. *"Ofta hade dem ju haft hund själv. Dem började prata om det. Gamla minnen ... alltså"*(H2). Sjuksköterskorna uttryckte att det var otroligt hur hundkontakten kunde öppna upp dessa mentala förmågor hos de äldre, att samtala, minnas och glädjas! *"Dem relaterar väldigt mycket bakåt när man kommer: - 'Jaa, när jag var fem år, så hade vi en hund. Den hette si å så'. Det är helt otroligt hur det öppnar upp!"*(K4).

Det var mycket positivt, enligt sjuksköterskorna, att pensionärerna visade stor ömhet och kärlek, att de gärna klappade, smekte och pratade till djuren som små barn. *"[Det] positiva [är] att folk visar sina, ... ömhet, kärlek. Dem kanske tänker på sina barn, dem pratar, som dem pratar till barnen. Klappar och smeker"*(H3). Det blev ett positivt engagemang i hunden. *"[Dem] pratar med hunden och **klappar** och tittar å så"*(T2). De äldre upplevdes tycka att det var mycket roligt att umgås med hundarna. De upplevdes bli mycket glada när de tog sig tid att gosa med hundarna, prata med dem, och titta på medans de lekte. *"Ja, dem blir glada av hunden, och det tycker jag naturligtvis är bara positivt"*(E5).

Hos vissa äldre övades den mentala förmågan upp igen, efter att den hade varit förlorad en tid. En av informanterna berättade specifikt om en pensionär som slutat prata. När patienten ibland försökte formulera sig, var det nästintill omöjligt att höra eller förstå. Denna kontrast ställdes i relation till, när sjuksköterskan en dag, kom utan hund. Då kom en tydlig verbal respons, då denne frågade vart hunden var någonstans. *"[Hunden] öppnade upp för människor som inte hade pratat tidigare". (...)* *"Och jag förstod aldrig vad han sa, om han någon gång sa någonting. Men jag vet den morgonen då han sa till mig: - 'Har du inte **hunden** med dig?'. Klart och tydligt"*(K4). De kognitiva och tankemässiga förmågorna tycktes kunna väckas i samvaron, och frånvaron av hund, då den upplevdes vara saknad. *"Många trodde man ju kanske att dem inte, ..., ja, var så medveten. Att dem inte kom ihåg. Men [hunden] kom dem ihåg". (...)* *"För det hände ju att jag jobbade utan å ha [hunden] med. Å då när jag kom då: - 'Och vart e hunden?'. Det var liksom det första dem frågade efter"*(H2).

Att ha en hund, upplevdes vara mycket kontaktskapande, även utanför vårdmiljön. *”Även ute! Människor som man möter. Så man får ju mycket kontakt med andra människor. Som man kanske aldrig kommer att träffa igen liksom”*(K4).

3.3.3. *Lugnande, avstressande och till stor praktisk nytta*

Hunden inverkade inte bara på ökad kroppslig och tankemässig aktivitet, utan visade även kunna bidra till lugn och avslappning och gynna sömn. Den mest framstående egenskapen hundassisterad äldreomsorg sades bidra med enligt informanterna, var just hundens förmåga att inge lugn. Informanterna betonade att *alla* djur, oavsett typ av djur, alltid inverkade lugnande. *”Alla djur hade **alltid** lugnande... verkan, alltid. Alltid”*(...)*”[Det var] väldigt ofta [som] vissa [dementa] började vandra, och blev sådär ovanligt oroliga. Så,[då] såg vi till att dem kanske satte sig ner och fick en liten hund i knäet”*(H3). Hunden påverkade dem äldre så att dem lättare kunde slappna av och somna. *”Men sen kan det ju också vara situationer där den gamla behöver lite lugn och ro, för att kanske, för att kunna slappna av eller kunna somna. Eller, känner sig ledsen och behöver tröst. Då används ju hunden, också”*(E5). Hundassisterad omvårdnad innebar även att hunden tröstade genom sin närvaro. *”Eller när någon var ledsen, ... det var också, jätte bra å ta med [hunden]. Men ofta så var det bara det, att [hunden] kom in liksom, och hälsade på”*(H2).

Sjuksköterskorna upplevde många gånger att hundarna blev till praktisk nytta inom flera olika områden för dem själva och den personal som arbetade där. *”Vi har väldigt mycket nytta av dem. ... På, många plan alltså”*(H3). Den mest tydliga praktiska nyttan för sjuksköterskan och personalen på äldreboendet, var hundens förmåga att påverka äldre dementa. Patienter med demens var ofta utåtagerande aggressiva, spottade och rev personalen. Men i kontakten med hunden slutade dem med det uppträdandet och blev lugna. *”Personer som, ... kanske bara spottade och rev, å såhär. Som blev **helt** annorlunda i kontakten med hunden”*(K4). Hunden fungerade som en avledare, helt naturligt, bara genom att finnas där. *”Och det, att dem kunde avleda dementa. Liksom, som det där aggressiva beteendet”*(H3). *”I och med att, [hunden] kom in bara. Så, blev dem ju avledda. Dem liksom: - ‘Jaha!? Nu kommer [hunden]’, och då glömde dem bort det här som hade varit innan”*(H2).

Hundassisterad omvårdnad fungerade som ett mycket effektivt verktyg för sjuksköterskan till att ”nä fram” till demensdrabbade patienter. Att hunden närvarade i sjuksköterskans omvårdnadsarbete underlättade kommunikationen. *”Man **när** patienterna bra. Man får en kontakt med patienterna på ett annat vis, om hunden var med. Vi **pratade** om hunden å så tog man det här [blod]trycket, å så, var det **enklare** å göra den uppgiften”*(L7). En lugnande och avstressande interaktion mellan patienten och hunden visade sig på så sätt underlätta

sjuksköterskans arbete, vilket denne ofta utnyttjade och förberedde sitt arbete utifrån den kunskapen. *”Ibland vet jag med, när jag kanske skulle ta ett blodprov, ... och det var ju inte alltid så lätt med någon som kanske var dement och inte riktigt förstod vad som skulle hända. Om man skulle, till exempel, sträcka ut armen för att komma åt. Då kunde det hända att jag tog med [hunden] för att; liksom när [hunden] var där, då slappnade dem ju av och tänkte på annat. De, det gick; det var sådana situationer”*(H2). *”Det var ett naturligt bemötande och man pratade lite om **hunden**, det vart inget stresspåslag. Att personen kanske, blev stressad, när **jag** som **sköterska** kom”*(L7).

Även personalens stress upplevdes minska eftersom det föll sig naturligt att stanna till för att ägna sin uppmärksamhet lite åt hunden och att klappa. *”Bara det att hunden kom in på en avdelning och **fanns** där i dagrummet, så blev det en helt annan stämning; både för dem boende och för personalen... tycker jag”*(L7). *”Det var inte lika naturligt för personalen kanske, å gå **fort** förbi hunden, och stressa. Utan, man stannade upp lite grann.”*(L7).

3.4. HUNDEN i ARBETSMILJÖN

Åsikter som gick isär, allergier, rädslor och kultur, samt en önskan om struktur.

3.4.1. Åsikter som gick isär

Trots att sjuksköterskorna hade upplevt den gynnsamma effekten som minskningen av stress, och så även bland personalen, medgav en del informanter, att införandet av hundassisterad omvårdnad på äldreomsorgens område hade mottagits av ett blandat tycke. Vissa hade positiva och andra hade negativa åsikter. Sådana blandade åsikter förekom både bland de äldre och bland personalen. Ibland hade det varit intensiva diskussionsperioder bland personalen, då det hade varit åsikter både ”för och emot”. Men i nuläget verkade dispyterna vara tysta.

Det hade gynnat båda parter, på en annan arbetsplats, genom att föra en öppen dialog, visa hänsyn och förståelse, och därigenom hade det underlättat att ha hundar närvarande på äldreboendet. *”Men att man då, samtidigt, måste vara lite lyhörd. För det finns ju dem som inte tycker om hundar”*(H2). *”Det vart kanske **diskussioner**, att vi byggde upp **restriktioner** med hur, var hunden skulle **vara** någonstans. Att den alltid skulle vara **kopplad** och att den skulle vara hos den boende [på rummet]”*(L7). En av informanterna sade att det hade fungerat bra trots motgångar med ”för och emot”, och att denne kunde ta med hunden på sitt kontor eller låta den få följa med upp på de avdelningar som sjuksköteskan besökte. *”Jag vet egentligen inte så mycket negativt. Alltså, **alla** älskar ju inte hundar. Å dem som inte gjorde det, dem sade ju ifrån när [hunden] kom in. Men det var väl just det. Det var väl alldeles*

naturligt” (H2). Eftersom det förekom delade meningar om vissa äldreboenden skulle använda sig av hundassisterad äldreomsorg eller inte, fann man vissa överenskommelser, exempelvis om hundfria zoner. ”Att hunden [inte] skulle, springa in i personalrummet; det skulle vara hundfria, zoner. Och de var väl vettigt å dela upp det så” (L7).

En av informanterna presenterade ett konkret negativt exempel med hundar på äldreboenden. Sjuksköterskan återberättade den negativa aspekten i form av försumlighet från personalens sida. Det ledde till sanitära olägenheter och drabbade arbetsplatsen med ett totalförbud mot hundar. För att finna en snabb lösning bestämde enhetschefen enhälligt att boendet skulle vara utan hundar, med förklaringen att behålla en allergifri miljö och inte utsätta någon för allergirisk. Informanten medgav att detta var ett mycket tragiskt exempel, och informanten uttryckte en viss uppgivenhet i att enhetschefen ensam beslutade om ett totalförbud.

På andra arbetsplatser värderades hundassisterad vård i äldreomsorgen mycket högt, så högt att det påverkade de nyrekryteringar som gjordes. *”Man anställde inte folk. Det var alltså, det ingick. Man frågade om, eller, gjorde klart att husdjuren liksom ingick i vårdmiljön. Då fick man möjlighet att välja, ja eller nej, när man blev anställt, om man blev anställd, alltså” (H3).*

3.4.2. Allergier, rädslor, och kultur

Att påminna sig några negativa erfarenheter kring användandet av hundassisterad äldreomsorg tyckte informanterna var svårt. Negativa aspekter förklarades därför ofta med utgångspunkt av att vissa inte tålde hundar, att vissa var rädda eller att det skilde sig kulturellt i synen på djur. *”Det var några enstaka, sådär. Vi pratade ju med personal å sådant där. Jag menar, det kan ju finnas dem som är allergiska å sådär. Å det var några som var rädda” (H2).* *”Dem [äldre] kan ju tycka att det är lite sådär; lite läskigt så liksom; om dem inte är vana. Men det verkar inte vara så vanligt” (T2).* När personal och äldre lärde känna hunden under ledning av sjuksköterskan, bidrog det till att rädslorna försvann. *”Och dem som var rädda, dem slutade ganska snart å vara rädda. Åtminstone för [den här hunden]” (H2).*

Vissa arbetskamrater till informanterna hade uppgett sig vara allergiska eller känsliga, men det gick ofta att komma till en överenskommelse, då det i vissa fall fungerade bra så länge dessa inte behövde komma i fysisk kontakt med hunden. Ibland framkom dock en underliggande misstro från informanterna, att dem som uttryckte sig vara allergiska, kanske egentligen inte var det. Informanterna betonade trots det, att det ändå var viktigt att alla visades hänsyn, men orden formulerades ibland som att det ändå var lite besvärligt att handskas med en annan persons åsikt rent praktiskt. *”Det är många som inte tål hundar,*

antingen psykologiskt, eller... (fniss), eller att dem är allergiska”(H3). ”Jaa, **där** kan det vara någon personal som; vi har **någon** personal som är ganska **rädd** för hundar. Så. Och då kan det ju vara lite besvärligt. Mene, då ser vi till att [den] inte skall behöva utsättas för, någon kontakt så (skrattar till). Eftersom [den personen] tycker det är så läskigt”(T2).

En informant förklarade att det inte fanns några egentliga nackdelar förutom ett och annat hundhår på golvet. Flertalet av informanterna svarade att de *inte* hade upplevt att någon bland de äldre hade uppvisat någon allergi, utan att det mer i regel förekom hos personalen. ”Å ja som har jobbat med äldre i så **många** år, dem flesta utav våra äldre, dem har inga allergier”(K4). ”Och dem gamla är ju väldigt sällan allergiska faktiskt. Utan det är i så fall ny personal; den yngre generationen, som har allergibesvär eller så”(E5).

I fråga om kulturella skillnader var just användandet av hundassisterad omvårdnad i äldreomsorgen något som skapade förvåning, då den kulturella synen ofta var så att hundar ansågs vara ”orena” djur. Sådant nämndes kort som en negativ aspekt med användandet av hundassisterad omvårdnad, men värre uttryck än ”förvåning” som en kulturell skillnad, förekom inte.

3.4.3. Önskan om struktur

På de arbetsplatser där man nu använde sig av utbildade hundar, hade man ofta, innan införandet, tillåtit att sällskapshundar närvarade i vardagen. Utifrån de informanter, som fortfarande saknade erfarenheten av legitimerade vårdhundteam, återspeglades en önskan om en bättre struktur i användandet av hundassisterad omvårdnad i äldreomsorgen. ”Så att, just nu så gör hunden och hundföraren insatser, men vi har ingen strukturerad modell för målbeskrivning eller uppföljning”(E5).

När insatser med legitimerade vårdhundteam infördes på äldreboenden, fick sällskapshundarna därför snällt avvika från arbetsplatsen när det var tänkt att användandet av hundassisterad omsorg nu skulle få en ”strukturerad modell” att arbeta utifrån. Bland annat skulle införandet av legitimerad hund och förare kompletteras med att sjuksköterskorna skulle få utbildning i receptförskrivning för insatser med vårdhund.

4. DISKUSSION

4.1. Huvudresultat

Sjuksköterskans upplevelser av hundassisterad omvårdnad sågs som en tillgång på äldreboendet för sjuksköterskans omvårdnadsarbete, för personalens välbefinnande, för en berikning av de äldres vardag och en lugnande inverkan på patienter med demens. Hunden utgjorde en god grund för samtal och avslappning och upplevdes medföra positiva effekter för

ökat välbefinnande och minska stress och aggression. Hunden upplevdes även ge ökad glädje och matlust och stimulera aktivitet, fysiskt, mentalt och verbalt. Sjuksköterskorna upplevde att nuvarande antal utbildade hundar var för få i förhållande till efterfrågan. Inga informanter upplevde att en hund orsakat några incidenter för patienterna. Det som däremot upplevdes vara negativt med hundar på arbetsplatsen var människornas handhavanden, uppfattningar, allergier, rädslor och kulturella uppfattning om hundarna. Den allmänna upplevelsen i omsorgen av äldre, var att det knappt förekom några allergier hos dem. Det var en generation som uppfattades vara mer bekant med en miljö som innebar en djurnära kontakt. Informanterna upplevde att användandet av hundassisterad äldrevård kunde göras mer effektiv, om det upprättades en bättre struktur, för mål och uppföljning av gjorda insatser.

4.2. Resultatdiskussion

Etableringen av Vårdhundskolan (2011) i Sverige är ung på omsorgsområdet. Vid insamlande av data till studien, hade författaren till föreliggande studie inga tydliga åsikter, eller någon kunskap om hundassisterad omvårdnad i äldreomsorgen. Därför valdes att låta sjuksköterskorna fritt få berätta om sina erfarenheter, och delge sina åsikter kring ämnet, vad de ansåg om användandet på äldreboenden. I sökandet av informanter till studien, framkom att få kommunala boenden hade legitimerade vårdhundar i sin verksamhet, vilket visar på att användningen ännu inte är så utbredd. Många av sjuksköterskorna hade heller inget nära samarbete med vårdhundteamet, som arbetade självständigt utifrån schemalagda insatser.

4.2.1. Sjuksköterskans upplevelser av sällskapshundar och utbildade hundar

Det visade sig, att införandet av hundassisterad omvårdnad ofta hade tillkommit spontant, i brist på bra möjligheter för sjuksköterskorna att kombinera livet som hundägare med sina arbetstider. Detta hade lett till att hundens närvaro hade blivit mycket uppskattat hos de äldre. Det hade berikat deras vardag och gett dem en större livsmening (Antonovsky 2005). Vissa informanter delgav att enhetscheferna hade tyckt att användandet av hundassisterad äldreomsorg var något mycket positivt i den dagliga samvaron, och hade därför uppmuntrat användandet av sällskapsdjur. Att äldreboenden tillåter husdjur är individuellt från arbetsplats till arbetsplats, vilka regler och prioriteringar vart och ett anser vara av vikt. Dock verkar det sällan förekommande att pensionärerna själva blir tillfrågade om husdjurens ”vara eller icke vara”.

En mycket positiv upplevelse av hundassisterad omvårdnad i äldreomsorgen som sjuksköterskorna delgav, var att de såg effekter av att hunden enbart närvarade. Det behövde inte alltid vara en aktiv insats, utan hunden kunde förändra beteenden bara genom att befinna

sig i samma rum! Sådana upplevelser av hundassisterad omvårdnad gynnar verkligen för ett ökat användande i äldreomsorgen. Hundassisterade besök kan fungera som en alternativmedicinsk metod, ett kompletterande verktyg. Hos patienten kan det uppnå individuellt välbefinnande och trygghet, en känsla av sammanhang och en meningsfull tillvaro, i kombination till den medicinska behandling de kanske måste genomgå (Antonovsky 2005, Finer 2008, Lutwack-Bloom *et al.* 2005, SOSFS 2012:3).

Att hunden *alltid* fanns tillgänglig, föredrogs i motsats till tidsbegränsade insatser från vårdhundar och terapihundar, eftersom hunden alltid fanns att tillgå vid situationer som plötsligt kunde uppstå, och hunden på så sätt underlättade personalens vårdande till patienten (Svensk sjuksköterskeförening 2010). Enligt informanternas erfarenheter och upplevelser hade en närvarande hund underlättat sjuksköterskans arbete med patienterna via kontakt, kommunikation och avslappning, vilket därför hade gynnat dem i utförandet av deras profession (Svensk sjuksköterskeförening 2010). Sjuksköterskan verkar därför få ut en stor nytta av hundassisterad omvårdnad, genom att få hjälp i sin yrkesroll med att hjälpa och vårda. Därför tycks det mindre bra att informanterna upplevde att antalet tillgängliga hundar var alltför få i förhållande till efterfrågan, och det verkade upplevas som en omvårdnadsbrist, även utifrån sjuksköterskeprofessionen, att inte kunna tillmötesgå behovet, som de såg existerade.

En del informanter hade även erfarenheter kring katter på boenden. Vissa katter följde med sina ägare då de flyttade in på boendena, och det tyckte sjuksköterskorna var bra och positivt. Att hundar följde med sina åldrade ägare var mer sällan förekommande, då det ofta var så att ägaren inte kunde eller inte orkade rasta och ta hand om sin hund längre, och då fick ofta en släkting ta sig an hunden. Åldrandet var på så sätt ett hinder för de äldre, och orsaken till att det sällan förekom att hundar på äldreboendena var pensionärernas egna, utan det var personalens sällskapshundar. Detta är förståeligt, samtidigt som det verkar tragiskt, att livet som gammal och sjuk, inte bara skall inskränka på den egna kroppen, hälsan, psyket, förändrat boende och kanske saknad av nära anhöriga. Utan att det även skall inkludera förlusten och frånvaron av personens eget sällskapsdjur, vilket kanske har funnits som en nära kamrat i många år. Sådant hindrar ett salutogent synsätt och hindrar känslan av sammanhang för de äldre (Antonovsky 2005).

4.2.2. Sjuksköterskans upplevelser av hundrelaterade vårdeffekter

Informanterna angav att hundassisterad omvårdnad bidrog till att olika positiva aktiviteter ökade, och att negativa aktiviteter minskade, vilket gynnade de äldre och multisjuka, med ökat välmående och minskad medicinering, som är så önskvärt (Delaryd 2011, Richardson

2008, SoS 2012, SOSFS 2012:3). Om hundassisterad omvårdnad kunde införas till förmån för ett minskat läkemedelsanvändande, skulle det innebära ett mer salutogent synsätt på människan (Antonovsky 2005). Depression och oro är ofta vanligt förekommande när äldre flyttas in på särskilt boende, och detta åtgärdas ofta med mediciner för att få dessa symptom att försvinna (Delaryd 2011, Richardson 2008). Inom detta område, vill professor Kerstin Uvnäs-Moberg och Petersson (2004) belysa, att hundassisterad vård i äldreomsorgen kan ersätta medicinering av äldre och inverka positivt på sådana områden som påverkas negativt av depression och oro, som att gynna sömn och lugn, minska stress, malnutrition och aggression. Hundens närvaro kan tillgodose ett av människans grundläggande behov, behovet av närhet, som kvarstår genom hela livet. Det behovet tillgodoses genom beröring, som stimulerar frisättning av lugn- och ro hormonet oxytocin, vilket motverkar stress och depression på naturlig väg (Norling 2012, Richardson 2008, Uvnäs-Moberg *et al.* 2010, Uvnäs-Moberg & Petersson 2004).

Sjuksköterskorna i studien, formulerade sig ibland som hänfödda av den effekt de såg hos patienterna, då de såg glädje, lugn, väckta minnen, samtal och kommunikation, och att hela arbetsplatsen stressade ner och upplevdes vara mer som ett trivsamt hem. Det verkar som att sjuksköterskornas upplevelser om hundrelaterade värdeffekter verkligen gynnar en god arbetsmiljö, där det råder lugn, glädje och närvaro, en stärkning av salutogenes och KASAM (Antonovsky 2005). Det har visat sig, att få ta hand om djur på själva arbetsplatsen, lättar upp arbetsmiljön, förbättrar hälsan och bidrar med trivsel och stimulans. Men den störst inverkan som hundarna uppfyller, är den sociala funktionen, att hunden förankrar förmågan att leva i nuet, vilket exempelvis många patienter med demenssjukdom har förlorat (Antonovsky 2005, Delaryd 2011, Hejra 2009, Lutwack-Bloom *et al.* 2005, Richardson 2008, Stenmark 2012, Uvnäs-Moberg & Petersson 2004).

Utifrån ett dokument om utvärdering i ett kommunalt vårdhundprojekt, uppvisade resultatet bland annat en ökad vilja till att delta i aktiviteter och att delta i promenader, oavsett väder (Stenmark 2011, 2012). Det återknyter till informanternas reflektioner, att de äldre villigt ville följa med ut, eftersom hundarna ändå behövde rastas. I det kommunala vårdhundprojektet förekom mer skratt och det var lättare att samtala och att utföra olika aktiviteter i vårdhundens närvaro. Det var även lättare att öva upp den verbala förmågan som uppövades med en större vilja hos sådana som i övrigt inte talade alls, och av dem som hade drabbats av stroke, då de ansträngde sig för att kommunicera med hunden (Stenmark 2011, 2012).

Det var en återkommande reflektion från informanterna, att djuren inverkar lugnande på patienterna, och att hunden förändrade de demensdrabbade patienternas aggressiva beteende, vilket tycks ha gett patienterna en större känsla av sammanhang i situationen; att hunden var något de kunde förstå och relatera till; vilket ingav dem lugn (Antonovsky 2005). Nyttan av att använda hundassisterad omvårdnad på äldreboenden spred sig även till personalens välbefinnande, då deras stress lade sig. På så sätt, kan en arbetsplats där hundar närvarar, ses som en nyttoinsats för den fysiska och psykiska hälsan, en stärkning av salutogenes och KASAM, genom att ge ökat välbefinnande, minska stressrelaterade sjukdomar och upprätthålla hälsan (Antonovsky 2005, Dahlberg & Segersten 2010). Sådana effekter skulle eventuellt kunna minska sjukskrivningskostnaderna för personal inom kommuner och landsting (Norling 2012).

Den djurassisterade terapins effekter, som verkar omfatta både den fysiska och mentala hälsan, överensstämmer med informanternas egna kommentarer. Sjuksköterskorna beskrev att de äldre blev mer glada, pratade mer, åt bättre och mindes mer, som en effekt av den hundassisterade omvårdnaden. Det finns en tro till, att den svenska sjukvården och omsorgen kan erbjuda goda behandlingsalternativ, att det går att åstadkomma mer glädje, lugn, hälsa och livslust, utan traditionella piller (Antonovsky 2005, Richardson 2008, Uvnäs-Moberg, Johansson & Wallin 2010, Uvnäs-Moberg & Petersson 2004).

4.2.3. Sjuksköterskans upplevelser av hunden i arbetsmiljön

Ingen av informanterna återgav uttryckligen någon negativ reflektion som en hund varit upphov till. Negativa aspekter formulerades alltid kring människans handhavande av hundarna. Informanternas upplevelser styrker möjligheterna till ett utvidgat användande av hundassisterad omvårdnad, då det enligt dem aldrig förekommit några hundrelaterade vårdincidenter, vilket är en farhåga (Holtebrink 2011a, Lutwack-Bloom *et al.* 2005, Martindale 2008, Åkerblom 2011), men liksom sjuksköterskorna uttryckte det, så finns det inga konkreta exempel på när något sådant verkligen har inträffat.

Det var viktigt, enligt många informanter, att alla visades hänsyn, just med tanke på allergier och rädslor, och det förekom stridigheter kring hundarnas vistelse på äldreboenden. Andra boenden lyckades förkomma stridigheter, genom att upprätta gemensamma regler för hundfria zoner för personalen, samtidigt som hunden tillhandahölls de äldre som ville ta del av den, vilket verkar ha varit en bra lösning för alla parter. I de fall där rädslor gjorde sig gällande bland personal och äldre, kunde dessa rädslor undanröjas, när individerna lärde känna hunden.

Ibland, var det svårt för sjuksköterskorna att helt och hållet hålla tillbaka sin egen övertygelse om att hundar var underbara att umgås med, då de hänvisade till andras rädslor och allergier. De bland personalen som uppgav sig vara allergiska, tilldelades en misstro, till om de i själva verket var det. Orden om att visa hänsyn till rädsla och allergier, nämndes ibland tillsammans med ett litet uttryckt skratt, alldeles som att rädslan egentligen var helt obefogad, men dock ändå så besvärlig att den måste tas hänsyn till. Detta är en tolkning av författaren, utifrån datainsamlingen, att sjuksköterskorna i vissa fall uppfattade andras åsikter på detta sätt. Den mest positiva och överraskande svarsfrekvensen som angavs var att de äldre knappt hade några allergier, vilket var oväntat för studiens författare.

Arbetsplatsers olika toleransnivå för hundassisterad omvårdnad i äldreomsorgen, yttrade sig olika. En del prioriterade de äldres omvårdnadsmiljö med närvaro av hund, genom att allergisk personal uteslöts, och i andra fall prioriterades en helt ren omvårdnadsmiljö, där hundar på arbetsplatsen förbjöds. I brist på strukturerad användning av hundassisterad omvårdnad, är det inte förvånande att olika prioriteringar inom äldreomsorgens användning av hundassisterad omvårdnad förekommer. När intervjuerna genomfördes fanns ännu ingen strukturerad modell för användandet av hundassisterad omvårdnad. En informant uttryckte det som om hela processen, med införande av hundassisterad omvårdnad, inte riktigt var helt fullbordad ännu. Informanten tyckte att det hittills fungerade bra och ställde sig positiv till att användningen skulle kunna komma att fungera bra i framtiden. Informanterna önskade även att se en ökad användning för att bistå fler äldre och demensdrabbade, med fokus på hälsa (Antonovsky 2005).

En nationell beskrivning för vårdhundar är på väg att upprättas av SIS (Ahlenblom 2012). Standardiseringen skall fungera som en mall för hundens arbete i den sociala omsorgen och säkra kvaliteten och legitimiteten i användandet. Således är informanternas uttryckta reflektion om saknandet av en ”strukturerad modell” för hundens vårdandeprocess, på väg till att bli realitet.

4.3. Metoddiskussion

Författaren till föreliggande studie har bearbetat materialet utifrån att vara neutral i sin innehållsanalys, och har återgett informanternas upplevelser kring ämnet hundassisterad vård i äldreomsorgen och ta fram, för studien relevant data. Eventuell egen förförståelse för ämnet hundassisterad vård har kunnat påverka tolkningen av studiens resultat, trots att detta har försökts undvikas. Intervjuformen via högtalartelefon, kan ha orsakat att mycket information, som skulle vara till nytta för studien, har uteblivit. Exempelvis sådant som iakttagelser av

kroppsspråk och ögonkontakt. Att enbart utnyttja en röstkommunikativ intervjumetod möjliggör att geografiskt komma i kontakt med fler informanter som har de kvalifikationer som eftersträvas. Dock blir det ett mer opersonligt informationssätt, och suckar och det som sägs kan misstolkas då personerna i fråga, både den som intervjuar och den som blir intervjuad, inte kan se varandra.

För att undvika misstolkning har författaren hanterat all insamlad data med neutral ansats, och har arbetat med materialet utifrån att alla respondenters information är lika värdefull. Misstolkning av data har även minimerats genom att informanternas svar har bekräftats via liknande information från alla respondenter. Metoden för insamlingen av data har varit väl fungerande för syftet till att få ta del av sjuksköterskors erfarenheter om hundassisterad vård i äldreomsorgen via intervjuer.

De intervjuer som genomfördes med sjuksköterskor, uppvisar samstämmiga erfarenheter och upplevelser kring hundassisterad omvårdnad i äldreomsorgen. Informanterna uppvisar en gemensam kunskap av att ”ha erfarenhet”, eller ”ha haft erfarenhet”, av att använda sig av hundassisterad omvårdnad i äldreomsorgen. Detta ger en god trovärdighet till studien, eftersom olika individers perspektiv ger ett sådant homogent resultat. Datainsamlingen genomfördes med samma intervjuguide och samma datainsamlingsmetod för alla informanter i studien, vilket styrker studiens trovärdighet (Polit & Beck 2011).

Studiens data har systematiskt gått igenom, för att samla all relevant information från informanterna till studien. Irrelevanta data för studiens syfte har uteslutits. Studien styrks genom att belysa texten med citat från informanterna, vilket bekräftar att studien är pålitlig (Polit & Beck 2011).

Genom att författaren till studien bekräftar informanternas information, genom att återge tidigare forskningsresultat i inledningen, och sedan i resultatdiskussionen hänvisa till likheter, så bekräftas studiens resultat (Polit & Beck 2011).

Studiens överförbarhet till vård- och omsorgsområdet, skulle kunna bidra med en ökad förståelse kring hundassisterad omvårdnad, för sjuksköterskor som ännu inte tagit del av denna erfarenhet. Att delge erfarenheten av att använda sällskapshundar som en berikning av vardagen och att delge erfarenheten av de insatser ett vårdhundteam kan genomföra till nytta för patienten, kan överföras till ett stöd för beslut om att eventuellt införa en legitimerad vårdhund med vårdhundförare. Användningen av hundassisterad omvårdnad kan även överföras till andra sociala instanser, till att använda sig av hundassisterad omvårdnad (Polit & Beck 2011).

4.4. Allmän diskussion

En alltmer förekommande trend finns på sociala medier, såsom inlägg, webbsidor, bloggar och forum, där det diskuteras och argumenteras kring fördelar och nackdelar med hundar i vård- och äldreomsorgen. Det formuleras digitala reportage angående arbetsplatser som använder hundar i social omsorg, samt hur användandet av hundar skall, och borde ställas i relation till sjukvården, nu och i framtiden. En stark inställning på webbaserade forum är att hundar inte borde vistas på arbetsplatser på grund av allergier hos personalen, men ett synsätt som sådant, måste ses i relation till att äldrevården skall vara till för de äldres välbefinnande, och *deras* behov i första hand (SoS 2012, SOSFS 2012:3, Delaryd 2011). Sjukvården har dock skyldighet att tillgodose goda hygienrutiner och inte utsätta känsliga personer för infektionsrisk och allergener (SoS 2008, SOSFS 1999:26, SOSFS 2007:19).

Att väga fördelar mot ett införande av djur till en arbetsplats eller inte, beror på att varje situation är unik i sig själv. *Om* det fanns möjlighet, skulle fler möjligtvis välja att ta med sina hundar på arbetet (Tidningarnas Telegrambyrå [TT] 2010). Att väga ”för eller emot” löser ibland arbetsgivarna med att införa hundförbud rakt av, som i ett av fallen, återgiven av en av informanterna, där enhetschefen enhälligt satte upp ett hundförbud. I andra fall, har det fungerat mycket bra, med att ha med sig sina hundar till arbetet (TT 2010), vilket även belystes av många av informanterna. Samtidigt beskriver Statistiska centralbyrån, SCB (2012) att antalet hundar ökar i samhället. Det här kanske kommer att innebära en omgivningsmiljö, där den nu, unga generationen i större omfattning, kommer att uppleva djur i sin vardag. Hur kommer då arbetsmarknaden att påverkas? Enligt informanterna förekom det olika prioriteringar inom nyrekrytering. Vissa äldreboenden värderade den djurnära miljön, antingen med sällskapshundar eller med utbildade ekipage. Hur kommer den framtida arbetsmiljön att se ut? Kanske än fler hundägare vill, och behöver, ta hänsyn till hunden som stannat ensam hemma (TT 2010). Ensamheten var en stor bidragande faktor till att informanternas hundar följde med till arbetsplatsen, och därtill kom den positiva uppskattade responsen, samt dispyterna.

Idag fortsätter användandet av djurassisterad terapi att följa den historiska andan, med insatser som inte patientdokumenteras, men ändå tycks ge resultat (Thorman Odat.). I en icke- vetenskaplig, digital tidningsartikel, använder en skola i England hundar, som terapi för ungdomar som har det mentalt och känslomässigt svårt (Reeve 2011). Det liknar de insatser som Dr. B. M. Levinson (Hooker *et al.* 2002) utförde och liknar den ideologi som Green Chimneys (2011) står för. När artikeln skrevs, visade det sig, att hundens närvaro fick ungdomarnas ilska att lägga sig. Hunden bidrog till en lugn miljö och öppnade upp för

ungdomarna att kunna samtala om sådant som annars kunde varit svårt att tala om (Reeve 2011). Förutom de rehabiliterande och funktionsuppehållande övningar hundassisterad omvårdnad kan bidra med, stimulerar även samarbetet med hunden till att gemenskapen människor emellan stärks (Vårdhundskolan 2011). Det kan vara en stor nytta inom vård- och omsorg. Hunden utgör en gemensam samtalsgrund, och det kan vara en förmån att få annat än omvårdnad att fokusera på i samtal mellan patient och vårdare, vilket är att fokusera på salutogenes (Antonovsky 2005).

För allmänheten och för intresserade finns det informationsfilmer att se, om hundar under utbildning, i Vårdhundskolan (2011) till vårdhund. Filmerna på de digitala medierna visar hur hundarna lämplighetstestas, utbildas och tränas inför sina kommande uppgifter som en passande framtida arbetande vårdhund. Övningarna syftar till att säkra vårdhundens kvalitet i arbetet med människor (Holtebrink 2011a, Holtebrink 2011b). Det går att utläsa från de sociala medierna, att det redovisas samma behov som belysts av informanterna, att efterfrågan av hundassisterad omvårdnad är större än tillgängligheten. I den framtida svenska vård- och omsorgen, kanske tillgängligheten är bättre, i och med att fler vårdhundar legitimeras (Norling 2012). Även ett nordiskt användande har startat, i och med att Danmark tagit in sin första vårdhund (Vårdhundskolan 2011). I och med upptakten till ett ökat vårdhundsanvändande och med målet att utveckla en standardisering av vårdhundarnas arbete är sjuksköterskan ett viktigt insamlingsinstrument för att återge vilket värde det ger till patienterna med hundassisterad omvårdnad, och på så sätt validerar hundens betydelse och bidrar till vidare forskning (Ahlenblom 2010, Ahlenblom 2012, Dahlberg & Segersten 2010, Delaryd 2011, Johnson *et al.* 2008).

4.5. Slutsats

Den legitimerade sjuksköterskan upplevde en stor praktisk nytta med användandet av hundassisterad omvårdnad i äldreomsorgen. Sjuksköterskan tyckte att hunden bidrog till omvårdnaden på flera olika plan, bland annat genom flera ickemedicinska fördelar genom att bara närvara på äldreboendet och arbetsplatsen. Orsaken var att hunden upplevdes bidra till patientens lugn och att hunden bidrog till en avslappnad, avstressande situation, när sjuksköterskan utförde omvårdnad och undersökningar av patienterna. Hundassisterad omvårdnad upplevdes influera till ökad glädje, höja livskvalitén och minska behovet av extra medicin, inge ett lugn på avdelningarna samt lätta på oro och aggression hos demensdrabbade. Ett stort användningsområde för hundassisterad omvårdnad tycks därför vara inom demensvården (Antonovsky 2005, Stenmark 2011, 2012). Demenspatienters känsla av

sammanhang stärktes i kontakten med hunden enligt sjuksköterskornas upplevelser. Det gick ”att nå fram” på ett annat sätt, precis som om hunden ”öppnade upp” människan, som informanterna uttryckte det (Antonovsky 2005).

Hundassisterad omvårdnad inom äldreomsorg och rehabilitering kommer att få en mer styrd inriktning i och med utvecklandet av en standardisering för vårdhundar som ”en ny profession”. Eventuellt kommer de vårdhundteam som utbildas idag att fortsätta möta ett större arbetsområde (Norling 2012, Thorman Odat.) De fyra projektår som förlöpt i Sverige med vårdhundar, har redan inneburit ett mer omfattande samarbete och fler kommunala arbetsplatser för vårdhundar och förare (Vårdhundskolan 2011). Frågan är dock, om användningen av hundassisterad omvårdnad kommer att möta utmaningen med allergier hos den yngre generationen, vilka i större omfattning än de äldre, tycks kunna uppvisa allergier. En av initiativtagarna till grundandet av Vårdhundkolans organisation och utbildningar, har även haft detta i åtanke, och startat en uppfödning av en blandras som anses vara mindre allergiframkallande. Blandrasen anses även ha ett lämpat lynne för att passa som just vårdhundar (Höök & Höök 2013). Dock nämner den senaste forskningen att inga hundar kan anses vara ”allergivänliga”, utan att det är stor individuell skillnad inom rasen (Vredegoor, Willemse, Chapman, Heederik, & Krop 2012).

I helhet är ämnet hundassisterad omvårdnad och dess praktiska nytta inte forskat mycket på av svenska forskare. Föreliggande studie om hundassisterad omvårdnad skulle kunna ge stöd till att förbättra kunskapen kring hundassisterad vård och omvårdnad, då den kan visa på ett hälsofrämjande och förebyggande sjukdomsarbete, då metoden bygger på ett salutogent synsätt med att ta tillvara på det friska hos patienten och stärka detta (Antonovsky 2005, Norling 2012). Därför kan denna studie, om sjuksköterskans upplevelser av hundassisterad omvårdnad, bidra till att öka förståelsen kring hunden som ett omvårdnadsredskap, och vara ett led i att utöka forskningen kring nyttan av hundassisterad omvårdnad. Områden som skulle kunna beröras är orsak och verkan.

Tack!

Till alla Er

*som har hjälpt och stöttat mig under denna tid,
som har delgett mig material till studien,
och som har bidragit med input och goda råd...*

REFERENSLISTA

- Ahlenblom, C. (2010) *SIS tar fram standarder för vårdhundar*. SIS Swedish Standard Institute. Pressnyheter, 28 december 2010. Hämtad den 12 april 2013 från <http://www.sis.se/Press/Pressnyheter/SIS-tar-fram-standarder-for-vardhundar/>
- Ahlenblom, C. (2012) *Standardisering - Vårdhundar - SIS/TK 551*. Swedish Standard Institute, SIS. Hämtad den 10 mars 2013 från <http://www.sis.se/h%C3%A4lso-och-sjukv%C3%A5rd/medicin-allm%C3%A4nt/sis-tk-551>
- Allen, J. M. Hammon Kellegrew, D. & Jaffe, D. (2000) *The experience of pet ownership as a meaningful occupation*. Canadian Journal Of Occupational Therapy **67** (4), 271-278.
- Anderberg P. & Berglund A - L. (2010) Elderly persons' experiences of striving to receive care on their own terms in nursing homes. *International Journal of Nursing Practice* **16**, 64-68.
- Antonovsky, A. (2005) *Hälsans mysterium*. (2.utg.) Stockholm, Natur & Kultur.
- Arvsfondsprojekten (2010) *Hund i vården - Om projektet*. Allmänna arvsfonden. Hämtad den 7 mars 2012 från <http://arvsfondsprojekten.se/node/1397/info>
- Banks, M. R. & Banks, W. A. (2002) The effects of animal-assisted therapy on loneliness in an elderly population in long-term care facilities. *Journal of Gerontology* **57A**(7), M482-M432.
- Berthold, C - H. Blennow, K. Fredman, P. Goude, D. & Rydmark, M. (2012) *Det normala och det demensdrabbade nervsystemet - Hypofysens baklob*. Sahlgrenska akademien, Göteborgs universitet. Hämtad den 10 mars 2013 från http://nervsystemet.se/nsd/structure_338
- Coakley, A. B. & Mahoney, E. K. (2009) Creating an therapeutic and healing environment with a pet therapy program. *USA Complementary Therapies in Clinical Practice* **15**, 141-146.
- Dahlberg, K. & Segersten, K. (2010) *Hälsa och vårdande: i teori och praxis*. Natur & Kultur. ISBN: 9789127122116.
- Delaryd, C. (2011) *Hund på recept hjälper äldre*. Svenska Dagbladet, 1 augusti 2011. Hämtad den 5 mars 2012 från http://www.svd.se/nyheter/inrikes/hund-pa-recept-hjalperaldre_6360748.svd
- Eden Alternative (2009) *About the eden alternative*. Hämtad den 11 april 2013 från <http://www.edenalt.org/about-the-eden-alternative>

- Falk, H & Wijk, H. (2008) Natural activity - An explorative study of the interplay between cage- birds and older people in a Swedish hospital setting. *International Journal of Older People Nursing* **3** (1), 22-28.
- Filan, S. L. & Llewelyn- Jones R. H. (2006) Animal-assisted therapy for dementia: a review of the literature. *International Psychogeriatrics* **18** (4), 597-611.
- Finer, D. (2008) *Komplementära och alternativa metoder*. Hämtad den 14 maj 2013 från <http://www.varldguiden.se/Sa-funkar-det/Lagar--rattigheter/Komplementar-och-alternativ-medicin/>
- Föreningen Hälsans Natur (2008) *Hund i vården – ny metod inom vård och omsorg*. Allmänna arvsfonden, AAF. Hämtad den 13 mars 2012 från http://www.arvsfonden.se/Pages/ProjectPage____41542.aspx
- Föreningen Hälsans Natur (2009) *Hund i vården – ny metod inom vård och omsorg*. Allmänna arvsfonden, AAF. Hämtad den 13 mars 2012 från http://www.arvsfonden.se/Pages/ProjectPage____41990.aspx
- Föreningen Hälsans Natur (2010) *Hund i vården – ny metod inom vård och omsorg*. Allmänna arvsfonden, AAF. Hämtad den 13 mars 2012 från http://www.arvsfonden.se/Pages/ProjectPage____42461.aspx
- Föreningen Hälsans Natur (2011) *Hund i vården – ny metod inom vård och omsorg*. Allmänna arvsfonden, AAF. Hämtad den 13 mars 2012 från http://www.arvsfonden.se/Pages/ProjectPage____42840.aspx
- Gammonley, J. & Yates, J. (1991) *Pet projects: Animal assisted therapy in nursing homes* *Journal of Gerontology Nursing* **17** (1), 12-15.
- Graneheim, U. H. & Lundman, B. (2004) Qualitative content analysis in nursing research: concepts, procedures and measures to achieve trustworthiness. *Nurse Education Today* **24**, 105-112.
- Green Chimneys (2013) *Who we are*. Green Chimneys Org. 2013. Hämtad den 2 mars 2012 från http://www.greenchimneys.org/index.php?option=com_content&view=article&id=44&Itemid=140
- Handlin, L. (2010) *Human- human and human- animal interaction Some common physiological and psychological effects*. SLU Service Uppsala 2010.
- Hauge, S. & Heggen, K. (2007) The nursing home as a home: a field study of residents daily life in the common living rooms. *Journal of Clinical Nursing* **17**, 460-467.

- Hejra, S. (2009) *Vårdpersonalens inställning till och upplevelse av djur på särskilt äldreboende - en enkätstudie*. Uppsala universitet. Institutionen för folkhälso- och vårdvetenskap. URI: urn:nbn:se:uu:diva-111309
- Hjaltadottir I. & Gustafsdottir M. (2007) Quality of life in nursing homes: perception of physically frail elderly residents. *Journal Compilation* **21**, 48-55.
- Holtebrink, K. (2011a) "Lämplighetsbedömning" *Vårdhundskolan*. Holtebrink Produktion AB, Stockholm. Hämtad den 10 mars 2012 från <http://vimeo.com/23907928>
- Holtebrink, K. (2011b) "Träning av vårdhundar" *Vårdhundskolan*. Holtebrink Produktion AB, Stockholm. Hämtad den 10 mars 2012 från <http://vimeo.com/23984978>
- Hooker, S. D. Freeman, L. H. & Stewart, P. (2002) Pet therapy research: A historical review. *Holistic Nursing Practice* **17** (1), 17-23.
- Hälsans Natur (2008) *Fokus på sällskapsdjur*. Föreningen Hälsans Natur. Hämtad den 12 mars 2013 från <http://www.halsansnatur.se/fokus-pa-sallskapsdjur.html>
- Höök, I. (2010) *Hund på recept - En svensk modell för professionellt arbete med vårdhund*. Vårdhundskolan & Arvfondsprojektet. Wikströms, Uppsala, juli 2010.
- Höök, I. & Höök, T. (2013) *Hööks Labradoodles- hundar med lockande lockar och underbart temperament*. Hämtad den 11 april 2013 från <http://labradoodle.nu/>
- Johnson, R. A. Meadows, R. L. Haubner, J. S. & Sevedge, K. (2008) Animal- assisted activity among patients with cancer: Effects on mood, fatigue, self- perceived health, and sense of coherence. *Oncology Nursing Forum* **35** (2), 225-232.
- Kristoffersen, N. J. Nortvedt, F. & Skaug, E-A. (2009) *Grundläggande omvårdnad. Del 3*. Liber, Studentlitteratur.
- Kawamura, N. Niiyama, M. & Niiyama, H. (2009) Animal- assisted activity: Experiences of institutionalized Japanese older adults. *Journal of Psychosocial Nursing* **47** (1), 41-47.
- Kihlgren, M. Engström, B. & Johansson, G. (2010) *Sjuksköterskan med uppdrag att leda*. Studentlitteratur AB. ISBN: 9789144056418.
- Krause, C. (2011) Developing sense of coherence in educational contexts: Making progress in promoting mental health in children. *International Review of Psychiatry* **23** (6), 525-532.
- Larsson, M. & Rundgren, Å. (2010) *Geriatriska sjukdomar*. Studentlitteratur AB, Lund.
- Le Roux, M. C. & Kemp, R. (2009) Effect of a companion dog on depression and anxiety levels of elderly residents in a long-term care facility. *Journal compilation. Japanese Psychogeriatric Society* **9** (1), 23-26.
- Levinson, B. M. & Mallon G. P. (1997) *Pet- oriented child psychotherapy*. (2nd ed.) Charles C Thomas Publisher Ltd. Springfield, Illinois U.S.A. ISBN : 0-398-06674-4.

- LIFE (1944) *Airmen convalesce. Bucolic life in new air force hospital helps speed recovery.* LIFE magazine **17** (3), 51-54. Time Inc. 17 July 1944. ISSN: 0024-3019.
- Lippa, C. F. (2012) Aggression in patients with dementia. *American Journal of Alzheimer's Disease & Other Dementias* **27** (1) 9.
- Lutwack-Bloom, P. Wijewickrama, R. & Smith, B. (2005) Effects of pets versus people visits with nursing home residents. *Journal of Gerontological Social Work* **44** (3/4), 137-159.
- Macauley, B. (2006) Animal- assisted therapy for persons with aphasia: A pilot study. *Journal of Rehabilitation Research & Development* **43** (3), 357-366.
- Martin, F. & Farnum, J. (2002) Animal- assisted therapy for children with pervasive developmental disorders. *Western Journal of Nursing Research* **24** (6), 657-70.
- Martindale, B. (2008) Effect of animal- assisted therapy on engagement of rural nursing home residents. *American Journal of Recreation Therapy* **7** (4), 45-53.
- Marx, M. S. Cohen-Mansfield, J. Regier, N. G. Dakheel-Ali, M. Srihari, A. & Thein, K. (2010) The impact of different dog- related stimuli on engagement of persons with dementia. *American Journal Alzheimers Disorders Dementia* **25** (1), 37-45.
- McCabe, B. W. Baun, M. Speich, D. & Agrawal, S. (2002) Resident Dog in the Alzheimer's Special Care Unit. *Western Journal of Nursing Research* **24** (6), 684-696.
- Moody, W. J. King, R. & O'Rourke, S. (2001) Attitudes of paediatric medical ward staff to a dog visitation programme. *Journal of Clinical Nursing* **11** (4), 537-544.
- Müllersdorf, M. Granström F. Sahlqvist, L. & Tillgren, P. (2010) Aspects of health, physical/leisure activities, work and socio- demographics associated with pet ownership in Sweden. *Scandinavian Journal of Public Health* **38**, 53-63.
- National Library of Medicine, NLM (2013) *Saint Elizabeth's Hospital*. Hämtad den 14 maj 2013 från <http://www.nlm.nih.gov/hmd/medtour/elizabeths.html>
- Norling, I. (2012) *Djur i vården*. Svenska Kommunalarbetareförbundet. ISBN: 91-7141-463-0. Hämtad den 12 april 2013 från http://www.halsansnatur.se/images/media/norling_djur.pdf
- Nyman, A - C. & Sivonen, K. (2005). Livsmening som vårdvetenskapligt begrepp. *Vård i Norden* **25** (78), 20-24.
- Polit, D. F. & Beck, C. T. (2011) *Nursing research: generating and assessing evidence for nursing practice, 9th edition*. Wolters Kluwer Health/Lippincott Williams & Wilkins, Philadelphia.
- Prosser, L. Townsend, M. & Staiger, P. (2008) Older people's relationships with companion animals: a pilot study. *Nursing Older People* **20** (3), 29-32.

- Reeve, J. (2011) *Cantell School in Southampton uses dog to help pupils learn*. Daily Echo, Education, 9 Mars 2011. Hämtad den 12 mars 2012 från http://www.dailyecho.co.uk/news/8898225.School_gets_pet_dog_to_be_pupils___best_friend/?ref=rss
- Rennemark, M. Lindwall, M. Halling, A. & Berglund, J. (2009) Relationship between physical activity and perceived qualities of life in old age. Results of the SNAC study. *Aging & Mental Health* **13** (1), 1-8.
- Richardson, L. (2008) *Debatt om djur i äldreomsorgen*. Nya Wermlands- Tidningen, 13 september. Hämtad den 5 mars 2012 från <http://www.nwt.se/filipstad/article64683.ece>
- Richeson, N. E. (2003) Effects of animal-assisted therapy on agitated behaviors and social interactions of older adults with dementia. *American Journal of Alzheimer's Disease & Other Dementias* **18** (6), 353-8.
- Rondeau, L. Corriveau, H. Bierc, N. Camdena, C. Champagne, N. & Diona, C. (2010) Effectiveness of a rehabilitation dog in fostering gait retraining for adults with a recent stroke: A multiple single- case study. *Neuro Rehabilitation* **27**, 155-163.
- Sainio J. & Hansebo G. (2008) Att flytta till sjukhem - en ny fas I livet. *Vård i nord* **28** (88), 27-31.
- Smalbrugge, M. Pot, A. M. Jongenelis L. Gundy, C. M. Beekman, A. T. F. & Eefsting, J. A. (2006) The impact of depression and anxiety on well being, disability and use of health care services in nursing home patients. *International Journal of Geriatric Psychiatry* **21**, 325-332.
- Socialstyrelsen, SoS (2005) *Kompetensbeskrivning för legitimerad sjuksköterska*. Socialstyrelsen, februari 2005.
- Socialstyrelsen, SoS (2008) *Hygien, smittskydd och miljöbalken. Objektburen smitta*. Edita, Västra Aros, Västerås, maj 2008. ISBN: 978-91-85999-17-0.
- Socialstyrelsen, SoS (2012) *Skärpta föreskrifter om äldres läkemedel träder i kraft*. Socialstyrelsens pressmeddelande, 30 augusti 2012. Hämtad den 12 mars 2013 från <http://www.socialstyrelsen.se/nyheter/2012augusti/skarptaforeskrifteromalldreslakemedeltraderikraft>
- Socialstyrelsen, SoS (2012) *Äldreomsorgens nationella värdegrund - ett vägledningsmaterial*. Edita, Västra Aros, Västerås, april 2012. ISBN: 978-91-87169-05-2.
- Socialstyrelsens Författningssamling, SOSFS 1999:26 (2000) *Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om att förebygga och ha beredskap för att behandla vissa överkänslighetsreaktioner*. Socialstyrelsens författningssamling, 5 januari 2000.

- Socialstyrelsens Författningssamling, SOSFS 2007:19 (2007) *Basal hygien inom hälso- och sjukvården*. Edita, Västra Aros, Västerås 2007.
- Socialstyrelsens Författningssamling, SOSFS 2012:3 (2012) *Värdegrunden i socialtjänstens omsorg om äldre*. Edita, Västra Aros, Västerås 2012.
- Statistiska centralbyrån, SCB (2012) *Hundar, katter och andra sällskapsdjur 2012*. Statistiska centralbyrån, 21 september 2012.
- Stenmark, M. (2011) *Hund i vården - Vårdhundsteam som en intervention inom demensvården*. Linköpings kommun, 28 februari 2011.
- Stenmark, M. (2012) *Hund i vården - Vårdhundsteam som en intervention inom demensvården*. Linköpings kommun, 7 februari 2012.
- Svenska Assistanshundar, S.A.H. (2007) *Assistanshundar*. Hämtad den 15 april 2013 från <http://www.assistanshundar.se/>
- Svensk författningssamling, SFS (2008) *Lag (2003:460) om etikprövning av forskning som avser människor*. Notisum AB 2012.
- Svensk författningssamling, SFS 1982:763 (2012) *Hälso- och sjukvårdslag*. Notisum AB 2012.
- Svenska Service- och Signalthundsförbundet, SoS (2013) *Soshundar*. Hämtad den 15 april 2013 från <http://www.soshund.se/>
- Svensk sjuksköterskeförening (2005) *ICN:s etiska kod för sjuksköterskor (Rev.)* Danagårds Grafiska 2008. ISBN: 92-95040-41-4.
- Svensk sjuksköterskeförening (2010) *Sjuksköterskan 100 år*. Svensk Sjuksköterskeförening, stärker sjuksköterskans profession, 1 juni 2010. Hämtad den 28 maj 2013 från <http://www.swenurse.se/Svensksjukskoterskeforening/Svensk-sjukskoterskeforening-100-ar/Sjukskoterskan-100-ar/>
- Synskadades Riksförbund, Srf. (2013) *Ledarhund*. Hämtad den 15 april 2013 från: <http://www.srf.nu/vad-gor-srf-for-mig/ledarhundar/>
- Tidningarnas Telegrambyrå, TT (2010) *Många vill ha hund med på jobbet*. Sydsvenskan, 27 juni. Hämtad den 2 oktober 2012 från <http://www.sydsvenskan.se/malmo/manga-vill-ha-hunden-med-till-jobbet/>
- The Retreat York (2011) *Mental healthcare: for people, not for profit*. Hämtad den 14 maj 2013 från <http://www.theretreatyork.org.uk/>
- Thomas P. A. (2009) Is it better to give or to receive? Social support and the well-being of older adults. *Journal of Gerontology* **65B** (3), 351-357.

- Thorman, K. (Odat.) Vårdhundens historia. Hämtad den 29 maj 2013 från http://www.assistenthunden.se/besokterapi/histor/011100_his.html
- Uvnäs-Moberg, K. Johansson, K. & Wallin, G. (2010) *Vårdhundar kan ersätta medicin*. Aftonbladet, 10 april. Hämtad den 5 mars 2012 från <http://www.aftonbladet.se/debatt/debattamnen/samhalle/article12269341.ab>
- Uvnäs-Moberg, K. & Petersson, M. (2004) Oxytocin – biokemisk länk för mänskliga relationer. Mediator av antistress, välmående, social interaktion, tillväxt, läkning. ... *Läkartidningen* **35** (101), 2634 -2639.
- Velde, B. P. Cipriani, J. & Fisher, G. (2005) Resident and therapist views of animal-assisted therapy: Implications for occupational therapy practice. *Australian Occupational Therapy Journal* **52**, 43-50.
- Vredegoor, D. W. Willemse, T. Chapman, M. D. Heederik, D. J. J. & Krop, E. J.M. (2012) Can f 1 levels in hair and homes of different dog breeds: Lack of evidence to describe any dog breed as hypoallergenic. *The Journal of Allergy and Clinical Immunology* **130** (4) 904-909.
- Vårdhundskolan (2011) *Vårdhundskolan*. Svenska Vårdhundskolan AB. Hämtad den 1 februari 2013 från <http://www.vardhundskolan.se/>
- Wells, D. L. (2009) Associations between pet ownership and self- reported health status in people suffering from chronic fatigue syndrome. *The Journal of Alternative and Complementary Medicine* **15** (4), 407-413.
- Winkle, M. Crowe, T. & Hendrix, I. (2011) Service dogs and people with physical disabilities partnerships: A systematic review. *Occupational Therapy International* **19** (1), 54–66.
- Åkerblom, E. (2011) *Hund- och kattbett*. Sjukvårdsrådgivningen, 1177.se, 11 februari 2011. Hämtad den 14 mars 2013 från <http://www.1177.se/Dalarna/Fakta-och-rad/Sjukdomar/Hund--och-kattbett/>

Akademien för hälsa och arbetsliv

Till verksamhetschef vid

klirik, sjukhus, vårdenhet -----

Härmed anhålles om tillstånd att i examensarbetet, som ingår som del i utbildning vid Akademien för hälsa och arbetsliv, Högskolan i Gävle, söka uppgifter enligt den beskrivning som ges nedan.

Kort beskrivning av studiens uppläggnig

Introduktion Vårdhundskolan startades med finansiering från Allmänna Arvsfonden som ett projekt: Hund i vården, men nu har projektiden löpt ut. Om ett utökat användande av hundar i vård skulle införas, är sjuksköterskan en viktig del i hur samverkan mellan de två yrkesgrupperna kommer fram, eftersom Sjuksköterskan är en ledare i vård- och omsorgsarbetet.
Frågeställning Vad är Sjuksköterskans upplevelser av att hund används i vården, och hur upplever Sjuksköterskan att hunden inverkar på omsorgen och vårdandet kring de boende, exempelvis; medicinskt, fysiskt, socialt och psykiskt?
Syfte Syftet med studien är att undersöka Sjuksköterskans upplevelse av att hund används i vården.
Metod En semi- strukturerad intervju genom en upprättad intervjuguide kommer att genomföras med företrädevis sex Sjuksköterskor via telefon. Intervjuerna spelas in på diktafon för att sedan transkriberas.
Urval Intervjukandidaten är Sjuksköterska med erfarenhet av metoden "Hund i vården". Kommunalt äldreboende är ej ett krav.
Etiska aspekter Deltagandet i studien bygger på frivillighet. Var och en av deltagarna kommer att ges en personlig introduktion av studiens syfte och information om frivillighet, och kan därefter ge sitt muntliga samtycke eller avböja medverkan. Intervjuerna kommer att avidentifieras. Intervjuat material förvaras med kodlås. Deltagaren har rätt att när som helst under studiens gång, utan att uppge anledning, välja att lämna studien och återta sitt samtycke till intervjun.

Rebecka Venetjoki Antonsson

Student

Monique Toratti Lindgren

Handledare

Tillstånd erhålles

Ja

Nej

Ort och datum

Verksamhetschef

Frågor.

- 1) *Hur länge har du arbetat som Sjuksköterska?*
- 2) *Varför valde du det?*
- 3) *Är Hund i vården en **aktiv** insats i nuläget/eller har ni använt Hund **tidigare**?*
- 4) *Vilken **kompetens** har Hunden; är den **legitimerad** genom utbildning, eller är den **lämplighetstestad** eller annat?*
- 5) *Hur kom Ni fram till **beslutet** att använda Hund i vården/Vem tog initiativet?*
- 6) *Vilka **situationer** har uppstått? Positiva/Negativa...*
- 7) *Som Sjuksköterska, vad **tycker/tänker** du om att Hund i vården används?*

Förhållandet mellan sjuksköterskans upplevelser och ämnet "hundassisterad" omvårdnad.

